

I. РЕЄСТРАЦІЙНА ФОРМА

№	Назва поля	Вміст поля
1	Назва роботи	Кваліфікаційна магістерська робота
2	УДК	
3	Автор (ПІБ)	Федонюк Оксана Василівна
4	Дата (рік, місяць, день)	2022.11.21
5	Факультет	Економічний
6	Спеціальність	071 "Облік і оподаткування"
7	Освітня програма	Облік і аудит
8	Кафедра (цифр, назва)	11.05 Кафедра обліку та оподаткування
9	Форма навчання	денна
10	Тема кваліфікаційної магістерської роботи	Облік та внутрішній контроль кредиторської заборгованості підприємства в умовах фінансово-економічної кризи
11	Керівник (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання)	Кузик Наталія Петрівна, доцент кафедри обліку та оподаткування, к.е.н.
12	Ключові слова	облік, внутрішній контроль, кредиторська заборгованість, зобов'язання, кредит, фінансовий звіт, управління, криза тощо
13	Анотація (до 300 символів)	В даній роботі розглянуто облік і внутрішній контроль кредиторської заборгованості на підприємстві ТОВ «ВЛАДС ТРАНС» та запропоновано удосконалення внутрішнього контролю зобов'язань в умовах фінансово-економічної кризи
		Кваліфікаційна магістерська робота, яка подана на плагіат в електронному вигляді повністю відповідає роздрукованому примірнику.

Магістр _____

(підпис)

(ПІБ)

Керівник КМР _____

(підпис)

(ПІБ)

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.05 - КМР. 1757 "С" 2021.10.18. 001. ПЗ

ФЕДОНЮК ОКСАНИ ВАСИЛІВНИ

2022 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

УДК 657.44:336.226.11

ПОГОДЖЕНО

Декан економічного факультету

Діброва А.Д.

(підпис)

" " 2022р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри обліку і
оподаткування

Гуцаленко Л.В.

(підпис)

" " 2022р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

" Облік та внутрішній контроль кредиторської заборгованості
підприємства в умовах фінансово-економічної кризи "

Спеціальність

071 – "Облік і оподаткування"

Освітня програма

Облік і аудит

Орієнтація освітньої програми

освітньо- професійна

Гарант освітньої програми

д.е.н., професор

(науковий ступінь та вчене звання)

Керівник кваліфікаційної
магістерської роботи к.е.н,
доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

Виконала

Калюга Є.В.

(ПІБ)

Кузик Н.П.

(ПІБ)

Федонюк О.В.

(ПІБ студента)

(підпис)

Київ – 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку і оподаткування
д.е.н., проф. Гуцаленко Л.В.

"__" __ 2022р.

ЗАВДАННЯ

до виконання магістерської кваліфікаційної роботи студенту

Федонюк Оксані Василівні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність 071 – "Облік і оподаткування"

Освітня програма Облік і аудит

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: «Облік та внутрішній контроль кредиторської заборгованості підприємства в умовах фінансово-економічної кризи»

Затверджена наказом ректора НУБіП України від "18" жовтня 2021 р. №1757 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: наукові праці, законодавчі й нормативні акти з обліку і контролю, офіційна статистична інформація, облікова інформація, фінансова звітність ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС», Інтернет-ресурси

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи:

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Кредиторська заборгованість як об'єкт бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю
2. Облікове забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства
3. Внутрішній контроль кредиторської заборгованості в умовах фінансово-економічної кризи

Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, схеми

Дата видачі завдання "11" листопада 2021 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

Кузик Н.П.

Завдання прийняла до виконання

Федонюк О.В.

НУБІП України

РЕФЕРАТ

на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за темою:

«Облік та внутрішній контроль кредиторської заборгованості підприємства в умовах фінансово-економічної кризи»

НУБІП України

Магістерська кваліфікаційна робота розкриває методику обліку і внутрішнього контролю кредиторської заборгованості в умовах фінансово-економічної кризи.

НУБІП України

Об'єктом дослідження є ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ВЛАДІС ТРАНС». Засновано відповідно до рішення установчих зборів та діючого законодавства України.

НУБІП України

Товариство є юридичною особою, що набуло свої права з дня державної реєстрації (дод.Б.2). Місцезнаходження «ВЛАДІС ТРАНС» (код ЄДРПОУ 42376727) - Київська обл., Києво-Святошинський р-н, місто Вишневе, вулиця Південна, буд.23.

НУБІП України

У вступі даної кваліфікаційної роботи розкрито актуальність, визначено предмет і об'єкт, мету та задачі роботи.

В першому розділі розглянуто зміст та класифікація кредиторської заборгованості, вплив фінансово-економічної кризи на обліково-контрольне забезпечення управління кредиторською заборгованістю

НУБІП України

В другому розділі відображено організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», досліджено організацію бухгалтерського поточних зобов'язань, документальне

забезпечення, синтетичний та аналітичний облік кредиторської заборгованості та відображення її у фінансові звітності для цілей управлінського обліку.

НУБІП України

В третьому розділі розглянуто методичні процедури внутрішнього контролю кредиторської заборгованості та узагальнення матеріалів контролю

для прийняття управлінських рішень щодо раціонального управління зобов'язаннями на підприємстві.

НУБІП України

Магістерська робота містить розрахунковий матеріал.

Зроблено висновки, та надано рекомендації для здійснення ефективнішого обліку та контролю розрахунків з постачальниками, з бюджетом, працівниками та за іншими зобов'язаннями.

НУБІП України

Ключові слова: облік, внутрішній контроль, кредиторська заборгованість, зобов'язання, кредит, фінансовий звіт, управління, криза тощо.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ	
1.1. Сутність кредиторської заборгованості в обліковому аспекті	
1.2. Класифікація кредиторської заборгованості для цілей обліку і контролю	
1.3. Вплив фінансово-економічної кризи на обліково-контрольне забезпечення управління кредиторською заборгованістю	
Висновки до розділу 1	
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»	
2.2. Організація бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості в умовах фінансово-економічної кризи	
2.3. Кредиторська заборгованість в системі фінансового обліку	
2.4. Відображення інформації про короткострокові зобов'язання у фінансовій звітності для цілей управління в умовах фінансово-економічної кризи	
Висновки до розділу 2	
РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ	
3.1. Процедури контролю стану кредиторської заборгованості	
3.2. Внутрішній контроль кредиторської заборгованості в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	
3.3. Узагальнення результатів внутрішнього контролю для прийняття управлінських рішень в умовах фінансово-економічної кризи	
Висновки до розділу 3	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Настання фінансово-економічної кризи, зазвичай несе за собою негативні наслідки, які відображаються не лише на діяльності підприємств, а й на економіці в цілому. В таких умовах вкрай важливо здійснювати постійний моніторинг стану зобов'язань і активів на підприємстві. Без правильної організації обліку та аналізу кредиторської заборгованості, що формують релевантне інформаційно-аналітичне забезпечення для управління поточною кредиторською заборгованістю, неможливе забезпечення нормального функціонування підприємства.

У період воєнного стану, більшість суб'єктів господарювання приділяють особливу увагу управлінню кредиторською заборгованістю з метою забезпечення стабільного фінансового та майнового стану. Період пандемії та воєнний дій змушують підприємств до пошуку додаткових фінансових ресурсів, що вимагає чіткого контролю над виконанням усіх умов зазначених у договорі та вчасної сплати. Несвочасні погашення поточних зобов'язань призводять до погіршення фінансового стану підприємства, що в кінцевому результаті може спричинити його неплатоспроможність та призвести до банкрутства.

Під час здійснення господарської діяльності, підприємство не зможе оминати кредиторську заборгованість, а отже, потребує особливої уваги і управління в сьгоднішніх умовах.

На підставі даних бухгалтерського обліку про господарську діяльність підприємства, в тому числі й про наявність поточних зобов'язань, здійснюється аналіз платоспроможності підприємства, взагалі стійкості його фінансового стану тощо. За результатами проведеного аналізу приймаються відповідні управлінські рішення щодо покращення фінансового стану підприємства та пошуку шляхів зростання стабільності його діяльності.

Саме тому тема дипломної кваліфікаційної магістерської роботи є досить актуальною.

Проблеми організації і методики обліку та внутрішнього контролю

дебіторської заборгованості розкривались науковцями, зокрема: С.В. Бардаша, Ф. Ф. Бутиння, З.В. Гуцайлока, Калюги Є. В., В.І. Єфіменка, Н. П.Кузик, Л.М. Кіндрацької, І. М. Парасій-Вергуненко, О. А. Петрик, К. В. Шевчук, В. П. Швеця та ін.

Метою роботи є дослідження системи організації внутрішнього контролю розрахунків з кредиторами в умовах фінансово-економічної кризи на прикладі підприємства ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС», яка формує підґрунтя для прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності, а також визначення напрямків її удосконалення та розвитку.

Для досягнення поставленої мети поставлено і вирішено наступні завдання:

- 1) розкрити сутність кредиторської заборгованості в обліковому аспекті;
- 2) критично проаналізувати класифікацію кредиторської заборгованості для цілей обліку і контролю;
- 3) дослідити вплив фінансово-економічної кризи на стан кредиторської заборгованості;
- 4) розкрити взаємозв'язок відображення короткострокових зобов'язань у фінансовій звітності для цілей управління в умовах фінансово-економічної кризи;
- 5) критично оцінити основні аспекти, пов'язані із організацією й методикою внутрішнього контролю розрахунків з кредиторами за умов фінансово-економічної кризи;
- 6) вивчити та систематизувати практичні підходи до узагальнення результатів внутрішнього контролю заборгованості для оцінки її впливу на фінансовий стан підприємства.

Об'єктом дослідження є процес обліку і внутрішнього контролю дебіторської заборгованості із врахуванням наслідків фінансово-економічної кризи в умовах діяльності ТОВ.

Предметом дослідження є теоретико-методичні й практичні аспекти

обліку і внутрішнього контролю дебіторської заборгованості.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної магістерської роботи використовувались методи аналізу, систематизації, узагальнення, класифікації та порівняння.

Джерелами інформації, які було використано під час дослідження стали наукові праці науковців з питань теоретико-методичних засад обліку та внутрішнього контролю дебіторської заборгованості в умовах фінансово-економічної кризи, законодавчі й нормативні акти з обліку і контролю, офіційна статистична інформація, облікова інформація, фінансова звітність ТОВ «ВЛАДС ТРАНС», Інтернет-ресурси.

Магістерська кваліфікаційна робота складається із вступу та трьох розділів, а також висновків й списку використаних джерел, додатків.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

1.1. Сутність кредиторської заборгованості в обліковому аспекті

Практично кожне підприємство в теперішньому бізнес-середовищі не може оминати кредиторську заборгованість під час ведення активної господарської діяльності. Кредиторська заборгованість – це фінансова угода між двома суб'єктами господарювання, в якій одна сторона тимчасово позичає комерційні кошти для товарно-грошового обігу, а інша зобов'язується повернути грошовий борг у вказаний термін [24].

Кредиторська заборгованість згідно балансового рівняння визначається як частина залученого капіталу підприємства [22]. Вона є дуже важливою частиною в обліку, який сприяє достовірній обробці даних, зокрема щодо розрахункових операцій із кредиторами. А порівняння з попередніми періодами зібраних даних про кредиторів характеризує динаміку заборгованості та фінансовий стан і платоспроможність підприємства в цілому. За статистичними даними в Україні юридичні особи часто фінансують свою поточну діяльність майже виключно за рахунок кредиторської заборгованості.

Під час проведення аналізу багатьох літературних джерел із обліку і контролю ми дійшли висновку, що на сьогодні день не існує єдиного трактування поняття “кредиторська заборгованість” в економічному й правовому аспектах.

Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30.06.99 р. № 787-XIV дає визначення сутності кредитора як особи, яка може бути як юридичною, так і фізичною і «... яка отримала підтвердженими документами певні вимоги стосовно грошових зобов'язань до боржника, щодо сплати заборгованості із заробітної плати, а також відповідні органи ДПС та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю сплати податків і зборів [61]. На підприємстві подібні ситуації трапляється часто, практично завжди при нормальному

функціонуванні до звітної дати підприємство фіксує кредиторську заборгованість. Тож, оперативний і щоденний контроль є актуальним завданням будь-якої організації. Керівництво підприємства зазвичай має певний перелік ключових моментів, що його цікавлять (рис.1.1).

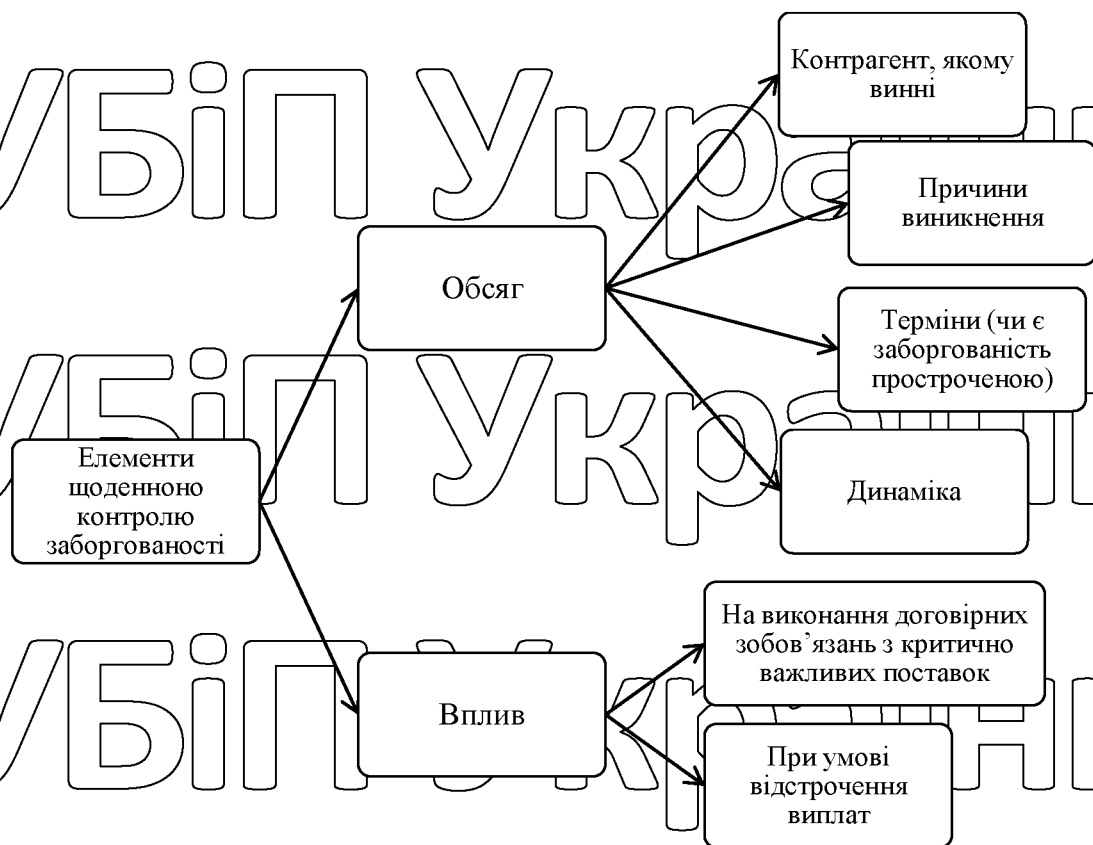

Рис.1.1. Елементи щоденного контролю кредиторської заборгованості

Примітка. Побудовано авторкою на основі [31]

Кредиторська заборгованість – це зобов'язання, що виникає у процесі розрахунків[36]. Проте інша сторона відображає це у себе в обліку як дебіторська заборгованість. Кредиторська заборгованість відображається за цінами споживання включаючи ПДВ. До останньої також відносять борги перед бюджетом, фонди соціального страхування та заборгованість із заробітної плати. Аналіз методів з'ясування змісту бухгалтерського поняття “кредиторська заборгованість” спрямований на регламентацію теоретичних положень, які згодом можуть бути застосовані в бухгалтерській науці та мати практичну цінність в діяльності ефективно керованих компаній.

Більшість нездійснених остаточних розрахунків, що сприяють появи

кредиторської заборгованості будуються на умовах післяоплати за реалізовані послуги, товари чи видані аванси.

Для того, аби розібратись із сутністю поняття “кредиторська заборгованість”, варто розглянути його не лише з економічної точки зору, а й з правової. Тривалий період кредиторська заборгованість розглядалась як “протилежна сторона” активам, так як теоретичні принципи, що лежать в основі визнання, оцінки та розкриття, були досліджені лише поверхнево.

Варто відмітити, що часто заборгованість ототожнюють із поняттям «зобов’язання», бо і у великому бухгалтерському словнику їх суть однакова. Але практика вимагає розрізнати заборгованість кредиторську та дебіторську. Петрук О.М. ці два види заборгованостей класифікує до фінансових зобов’язань [49]. Він стверджує, що кредиторська заборгованість – це такі зобов’язання, яке виникло за фактом, як наслідок минулих подій, сплата якого призведе до зменшення розміру майна - різних видів ресурсів[78].

Взагалі, досліджуючи наукову літературу, можна стверджувати, що тлумачення поняття “кредиторська заборгованість” коливаються в розрізі від “належний до оплати борг” до таких як “очікуваний відтік грошових коштів та/або інших ресурсів” та “відмова сільських господарств від можливого доходу” [6]. Тобто установка втрачає економічні вигоди, які могли б виникнути в майбутньому. А такі вчені, як Отенко І. П., Азаренков Г.Ф., Івашенко Г.А. інтерпретують кредиторську заборгованість як “Залучений капітал” [47]. При цьому говорячи, що це можливе майбутнє вилучення певних засобів компанії, що обумовлено раніше прийнятими зобов’язаннями. Але, тут може виникнути спірне питання, оскільки словник говорить, що капітал – це:

- сукупні ресурси, які використовуються у бізнесі;
- чиста вартість;
- вихідна сума [9] ;
- або, якщо говорити у вузькому розумінні, вкладене у певну справу джерело доходу у вигляді засобів виробництва, яке працює [10].

Тобто, беремо сміливість стверджувати, що визначати зміст поняття

кредиторської заборгованості через “залучений капітал” є не-правильно.

Розгляд тлумачень поняття кредиторська заборгованість, дає зрозуміти, що сутність проблеми зводиться до трьох напрямів (рис.1.2)

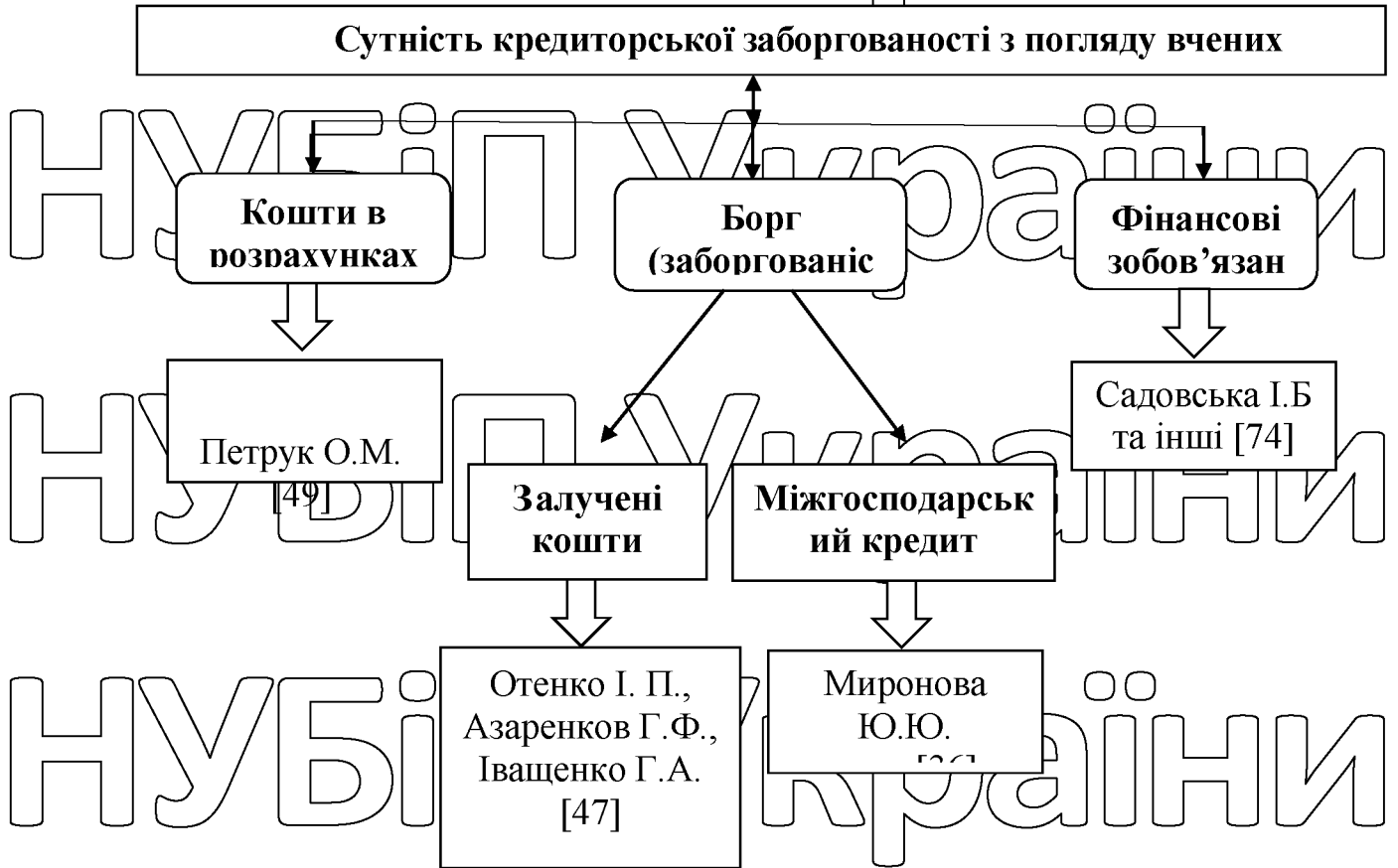

Рис.1.2. Сутність кредиторської заборгованості з погляду вчених

Примітка. Побудовано авторкою на основі [36], [47], [49], [74].

Отже, вивчення даної літератури в цій області допускають вирізнити чотири позиції (рис.1.3.):

Рис.1.3. Узагальнення позицій вчених щодо ототожнення кредиторської заборгованості за зобов'язань

Саме з позицією під номером 3 (рис.1.3.), де йдеться про розгляд по розподілу суспільного продукту у складі кредиторської заборгованості, ми погоджуємось. Адже, зобов'язання є значно ширшим поняттям, ніж кредиторська заборгованість. Іншими словами, не всі зобов'язання є кредиторською заборгованістю.

З викладеного вище випливає, що зобов'язання включають в себе кредиторську заборгованість, яка, в свою чергу, є його складовою частиною.

З точки зору користувачів фінансової звітності, зобов'язання кваліфікується як кредиторська заборгованість, якщо його можна оцінити з достатнім ступенем достовірності і надійності[52]. Однак момент, що веде до здійснення короткострокового контракту, не завжди зрозумілий, оскільки більшість короткострокових зобов'язань представляють відповідні нараховані

суми, зокрема, такі як заробітна плата, суми податків або відсотків. З іншого боку, організація може укласти угоди в наступних договорах. Слід зазначити, що зобов'язання, що підлягають виконанню, не є боргом, оскільки їх виконання передбачає майбутні контракти[52].

Так, підприємство може мати зобов'язання за отриману сировину і запаси перед постачальниками, або перед держбюджетом - за відрахування з прибутків до бюджету, перед працівниками – за нарахованою, але ще не виплаченою заробітною платою тощо. У всіх цих випадках слід враховувати, що дата отримання усіх цінностей та оплати за них, також нарахування та перерахування до бюджету, не будуть завжди співпадати. Тож тимчасове стягнення таких коштів і називається кредиторська заборгованість.

Виходячи з вище перелічених понять можемо підсумувати, що кредиторська заборгованість є зобов'язанням, що описує суму боргів, які потрібно виплатити іншим фізичним та юридичним особам, що виникли при розрахунках за придбані матеріально-виробничі запаси, роботи і послуги, або ж при розрахунках по заробітній платі.

Варто відмітити, що здійснюють облік кредиторської заборгованості в Україні згідно П(С)БО 11 “Зобов'язання”[53], спеціального однойменного положення немає як у нас, так і в міжнародній практиці, там застосовують такі стандарти, як МСБО 1 “Подання фінансових звітів”, МСБО 10 “Непередбачені події і події, які склалися після дати балансу”, МСБО 12 “Податки на прибуток”, МСБО 17 “Оренда”, МСБО 19 “Виплати працівникам”, МСБО 32 “Фінансові інструменти: розкриття та подання”[37], МСБО 37 “Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи” [40].

Порівняння національних та міжнародних стандартів обліку зобов'язань наведені в таблиці нижче (табл.1.1):

Таблиця 1.1

Порівняння національних та міжнародних стандартів обліку зобов'язань

Показники	Національні стандарти П (С)	Міжнародні стандарти (МСБО 1, МСБО 10, МСБО 12, МСБО 17, МСБО 19, МСБО 32, МСБО 39)
Значення	це теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, що виникла через умови в минулому, а її погашення, спричинить вибуття ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди [53].	це теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, що виникла через умови в минулому, а її погашення, спричинить вибуття ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди [53].
Визнання	Через зобов'язання, при умові достовірного визначення його оцінки та існуванні ймовірності у майбутньому зменшення економічних вигід при його погашенні. Коли визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то сума переходить у статтю доходів звітного періоду [53].	Через забезпечення, якщо: -у суб'єкта господарювання є теперішня заборгованість спричинена минулими подіями; ймовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для погашення заборгованості; -суму можна достовірно оцінити[42].
Оцінка	1) довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю; 2) поточні зобов'язання - за сумою погашення; 3)непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою[53]	Найкраща для погашення теперішньої заборгованості на дату балансу[42].
Види	Поточні або довгострокові [53]	Короткострокові та довгострокові зобов'язання [40]

З викладеного вище випливає, що у нашій державі забезпечення

майбутніх витрат і платежів та цільове фінансування, займають перехідну позицію між власним капіталом і згаданими вже зобов'язаннями, що вимагає роз'яснення і коригування законодавчої бази відповідно до МСБО 32 "Фінансові інструменти: розкриття та подання" [37], МСБО 37 "Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи"[40].

Отже, більш логічним є визначення, за яким кредиторська заборгованість — це не залучений капітал, а сукупність боргів підприємства, які документально підтверджені раніше, і очікують погашення у вигляді зменшення вигоди.

Варто зазначити, що фінансово-економічна криза вимагає від керівництва неоднозначних рішень, що "підриватиме" становище підприємства, що змусить здійснити позаплановий перерозподіл коштів. Аби не підпасти під ризики банкрутства, необхідно маневрувати коштами таким чином, аби зберігати перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською.

1.2. Класифікація кредиторської заборгованості для цілей обліку і контролю

Кожного дня, на підприємстві може виникати тисячі операцій, залежно від розмірів організації збільшується їх кількість. Так, для кращого і ефективного обліку, спеціалісти рекомендують здійснювати класифікацію, що допоможе проаналізувати поточний стан підприємства. Адже від оперативності подачі та правильного розкриття інформації залежить те, як вчасно будуть прийняті застосовані певні рішення. Якщо говорити про кредиторську заборгованість та несвоєчасні розрахунки, то така ситуація прямо впливає на фінансовий стан підприємства [14]. Проте, варто відмітити, що фіксованої класифікації зобов'язань для кожної установи не виділяють. Кожен, хто зацікавлений в цьому, має змогу по-своєму структурувати той чи інший вид заборгованості. Проте,

існують певні особливості, за якими розділяють кредиторську заборгованість. Що і розглянемо нижче.

Питання класифікації зобов'язань є досить обширне і не менш вагомим.

Зокрема, основа класифікація кредиторської заборгованості здійснюється в межах плану рахунків. В бухгалтерському обліку прийнято виділяти декілька

видів кредиторської заборгованості, а саме: заборгованість перед постачальниками та підрядниками (залишки за станом на звітну дату по кредиту рахунків 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками” та 68 “Розрахунки

за іншими операціями”); заборгованість перед персоналом організації (залишок по кредиту рахунку 66 “Розрахунки за виплатами працівникам”); заборгованість

перед бюджетом (залишок по кредиту рахунку 64 “Розрахунки за податками й платежами”), заборгованість державним неюджетним фондам (кредитовий

залишок по рахунку 65 “Розрахунки за страхування”); заборгованість за отримані займи та кредити (залишок по кредиту рахунків 50 “Довгострокові позики” та 60

“Короткострокові кредити”); заборгованість перед іншими кредиторами (кредитні залишки по рахунках 51 “Довгострокові векселі видані”, 62 “Короткострокові векселі видані”, 67 “Розрахунки з учасниками” та інші) [32].

Облік зобов'язань в Україні ведеться згідно НПСБО 11 “Зобов'язання”.

Так ось дане національне положення, керуючись часовими категоріями, які можуть охопити зобов'язання, поділяє його на довгострокові і поточні, а також непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів [53] (рис. 1.4):

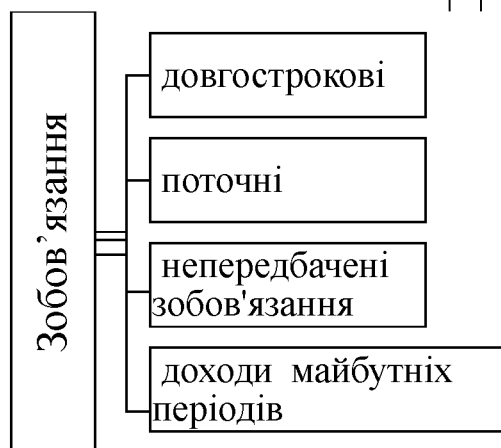

Рис. 1.4. Класифікація зобов'язань

Примітка. побудовано на основі [53]

Найголовнішою відмінністю короткострокових зобов'язань від довгострокових є те, що короткострокові (поточні) зобов'язання повинні бути погашенні протягом фінансового року або операційного циклу компанії, залежно від того, який термін довший, і що їх погашення вимагає використання тих ресурсів, які за відсутності зобов'язань могли б бути використані у поточній діяльності підприємства [16].

ІПСБО 11 “Зобов'язання” надає два варіанти визначення поняття “непередбачені зобов'язання”. Це зобов'язання, які вірогідно виникають через події в минулому і підтверджуються лише при умові, що хоча б одна невизначена майбутня подія відбудеться; або це теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити [53].

Доходи майбутніх періодів — це доходи, отримані у звітному періоді, які підлягають включенню до складу доходів майбутніх звітних періодів [53].

Та в управлінському обліку, для внутрішнього контролю, зазвичай цим не обмежуються. Найперше управлінському персоналу важливо знати що саме ми винні. В такому разі вони виділяють два види кредиторської заборгованості — грошова та товарна. А уже потім — коли і кому ми повинні цю заборгованість закрити.

Затримка постачання товарів (послуг) за попередньої оплати призводить до виникнення товарної кредиторської заборгованості. Зазвичай ця заборгованість відображається на користь субрахунку 681 “Розрахунки за авансами одержаними” [27].

Фінансові зобов'язання виникають за отримані товари (товари, послуги), які не були оплачені — грошова кредиторська заборгованість. Вона з'являється на користь субрахунків 631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками” або 685 “Розрахунки з іншими кредиторами” [29].

Зверніть увагу, що кредиторська заборгованість розглядатиметься до тих

підприємства, поки вона, ймовірно, не буде сплачена.

Частіше за все підприємства щоденно мають справу з поточними зобов'язаннями. Затримали оплату за товар чи послуги, чи затримали виплату заробітної плати, отримали аванс і повинні надати товар - ось цей проміжок між виникненням причини оплати (зобов'язання) та самою оплатою зазвичай короткий та триває менше ніж 12 місяців. Таке зобов'язання і є поточним, бо погашення відбудеться в поточному періоді.

В Україні станом на 2021 рік, структура поточних зобов'язань та забезпечень малих підприємств на основі даних Державної служби статистики має такий вигляд:

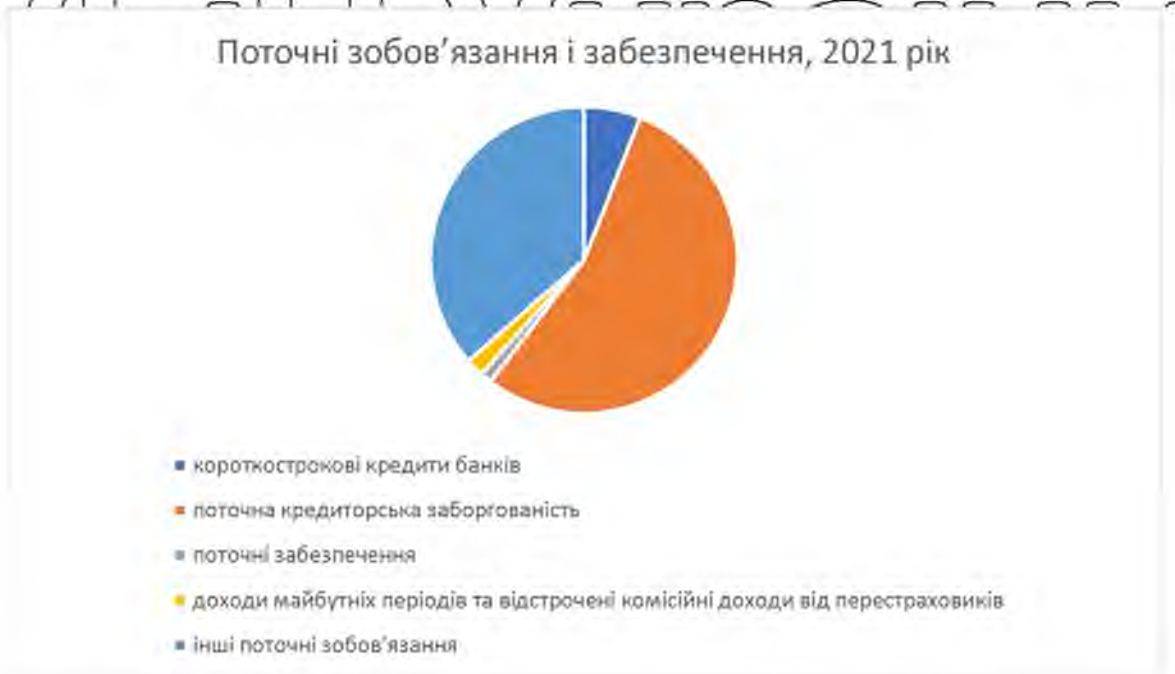

Рис.1.5. Структура поточних зобов'язань та забезпечень середніх підприємств в Україні станом, 2021 р.

Примітка. Побудовано авторкою на основі даних Державної служби статистики України [17]

Як бачимо, більшу частину займає поточна кредиторська заборгованість, що виникає при розрахунках з постачальниками та підрядниками, які поставляють матеріальні цінності, включаючи виробничі запаси, обладнання, інші активи, надають послуги, виконують роботи. Та інші поточні зобов'язання,

не зобов'язання, що мають свою специфіку виникнення залежно від виду діяльності підприємства, туди можуть відноситись розрахунки за цінними паперами, розрахунками з депонентами, депозитними сумами, за страхуванням, спеціальними видами платежів та перед іншими кредиторами.

В цілому, на підприємстві кредиторська заборгованість означає, що перед ним є певне зобов'язання розрахуватись за отриману вигоду. Такими зобов'язаннями можуть бути (рис. 1.6):

Рис. 1.6. Сутність кредиторської заборгованості за видами зобов'язання

Примітка. Побудовано авторкою на основі [25]

Якщо проаналізувати усі види кредиторської заборгованості, можна сказати, що основним механізмом, який запускає кругообіг оборотного капіталу

є саме зобов'язання за розрахунками з постачальниками та підрядниками, оскільки він найбільш нагочий у визначенні фінансового стану підприємства.

Так, якщо аналітичні рахунки і допомагають детальніше надати інформацію про стан заборгованості, але не настільки, аби зрозуміти одразу,

коли все таки вона повинна бути погашена. Тому тут можна розширити гілку

наскільки це буде зручно та можливо. Наприклад, варто запропонувати додати

до опису рахунків період, оскільки кожен з постачальників має різні умови оплати товарів на послуг. Якось, аналітичний рахунок 631/14 "Заборгованість за

товари з майбутньою оплатою" перейменувати і використовувати для обліку

заборгованості, яку необхідно погасити в наступному звітному місяці (протягом 30 днів). Натомість аналітичний рахунок 631/31 "Упросточена заборгованість за

товари” використовувати для аналізу та обліку заборгованості перед постачальниками протягом 30 днів.

Таким чином, підприємства з великою кількістю постачальників, ці ж рахунки можна показати ще більш деталізовано. Це неодмінно сприяє позитивним змінам внутрішнього управління, так як надасть змогу вищому керівництву своєчасно сформулювати ефективні стратегії, врахувавши уже наявну та можливу заборгованість [8].

Якщо приділити увагу праці Дублей В.В., Гуменюк М.М., то можна підсумувати, що у сьогоднішній практиці у сфері фінансів виділяють головні види кредиторської заборгованості зображені на рисунку 1.7 та інші види кредиторської заборгованості [18].

Рис.1.7. Види кредиторської заборгованості

Примітка: Побудовано авторкою на основі праць Дублей В.В., Гуменюк М.М. [18]

Тож, як бачимо, автори розглядають досить розгорнуту класифікацію, але, на жаль, не приділяють уваги довгостроковим зобов'язанням. Проте, варто

нагадати, що для цілей обліку зобов'язання поділяють на довгострокові та поточні.

На наш погляд, поточну кредиторську заборгованість також можна розділити за наступними формами (рис.1.8):

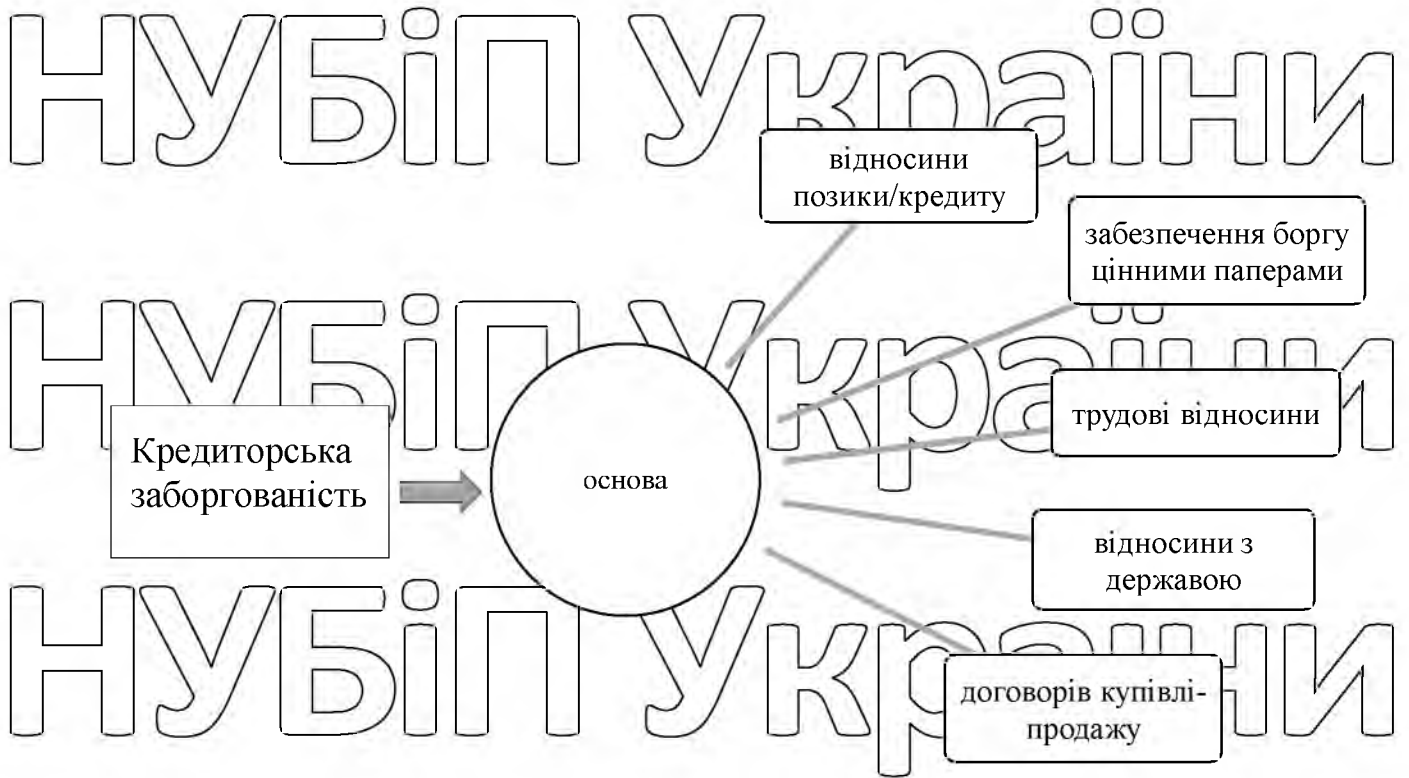

Рис.1.8. Форми утворення кредиторської заборгованості

Примітка. Побудовано авторкою на основі [1]

Комерційна — це заборгованість побудована на основі договорів купівлі-продажу при поставці товарів, робіт, послуг, та при цьому отримання через попередню оплату, тобто одна сторона ще має борг перед іншою. При безготівкових розрахунках між юридичними особами завжди не розраховується внаслідок процесу, так як момент оплати та постачання розходяться в часі[4]

На відносинах позики/кредиту — це заборгованість, що виникає в ситуаціях коли одна сторона може прокредитувати іншу, наприклад договори позики, кредиту, поворотної фінансової допомоги. При цьому кредиторська

заборгованість може бути як відсоткова, так і безвідсоткова. Як правило, перша — це кредити банків, а друга — поворотна фінансова допомога[4].

На основі забезпечення боргу цінними паперами — це за своєю суттю різновиди 2-х попередніх варіантів, коли розрахунок, наприклад, відбувся векселем. Вексель як борговий цінний папір посвідчує борг особи, яка його видала (емітувала). Це ж стосується й залучення коштів шляхом випуску облігацій[13].

Кредиторська заборгованість на основі трудових відносин — це та заборгованість, що виникає в проміжку щомісячного нарахування підприємством заробітну плату працівникам і до її виплати існують зобов'язання перед ними[28].

Заборгованість на основі відносин з державою — виникає за податками та зборами, що в процесі діяльності кожного господарюючого суб'єкта. До специфічної форми кредиторки можна віднести відстрочені податкові зобов'язання у платників податку на прибуток[13].

Єдине, що хочемо зазначити, що комерційна заборгованість при розрахунку за товари чи послуги готівкою, виникнути не може, адже за правилами роздрібної торгівлі з використанням РРО, момент постачання та оплати товару/послуги співпадають.

Отже, сутність вищевикладеного зводиться до необхідності класифікації кредиторської заборгованості. Інше питання, яким чином її здійснювати. Це питання суб'єктивне, адже кожне підприємство може вносити зміни у запропоновані класифікації різних як науковців так і фахівців. Проте, класифікація у розрізі плану рахунків є найпоширеніша та зручна у практичному використанні для бухгалтерів.

1.3. Вплив фінансово-економічної кризи на обліково-контрольне забезпечення управління кредиторською заборгованістю

Далеко не секрет, що кризовий стан пізнало більшість підприємств України за останні три роки. Цей період пандемії негативно вплинув на становище багатьох господарюючих суб'єктів, що було далеко не останньою причиною фінансово-економічної кризи на сьогоднішній день.

Функціонування підприємств протягом складного періоду є важливою ціллю не лише для самої організації, але й усієї держави. Тому досить важливо, саме в цей час, ефективно здійснювати управління кредиторською заборгованістю, задля попередження проблем неплатоспроможності, зростанню боргів чи нестачу фінансових ресурсів, тобто чинників, які призведуть до банкрутства. Адже, борги підприємства є дуже потужним засобом тиску на бізнес.

В цілому, чинники, які можуть спричинити фінансову кризу на підприємстві, можна розділити на зовнішні (не залежать від підприємства) та внутрішні (напряму залежать від підприємства) [45] (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Чинники фінансової кризи на підприємстві

Зовнішні	Внутрішні
Спад національного доходу	Неефективна структура балансу
Нестабільність податкової системи	Втрата основних фондів
Інфляція	Списання дебіторської заборгованості
Посилення монополізму	Низька якість менеджменту
Здороження цін на всі види ресурсів	Збитки по інвестиційних проєктах
Нестійка волатильність валютного ринку	Низької ліквідності активів
Поява безробіття	Погіршення інвестиційного стану підприємства
Зниження реальних доходів населення	Зниження рівня прибутковості обороту і капіталу
Несприятлива демографічна ситуація	Збільшення частки позикових коштів

Форс-мажорні обставини	Втрата ринків збуту
<p><i>Примітка:</i> побудовано авторкою на основі [45].</p> <p>Вирішальний вплив на виникнення кризових процесів або виникнення високої ймовірності банкрутства серед внутрішніх чинників господарюючого суб'єкта, як бачимо з таблиці, здійснюють саме фінансові фактори.</p>	

Якщо криза уже загрожує підприємству, слід звернути увагу на наступні елементи, що характеризують можливості вийти з даного становища - це розмір прибутку; підбір інвестиційних проєктів за окупністю; обсяг залученого капіталу і ліквідних коштів; можливість маневрувати витратами; розмір і статус кредиторської та дебіторської заборгованості[45].

У разі подолання кризових явищ в організації реалізується стратегія досягнення фінансової безпеки за допомогою антикризових заходів - реструктуризацію, спрямовану на відновлення платоспроможності підприємства [23].

Мікрорівнева реструктуризація - раціоналізація функціонування, відповідне коригування параметрів організації з метою підвищення конкурентоспроможності в результаті зміни умов діяльності [69].

Залежно від особливості задіяних заходів розділяють такі форми реструктуризації (рис.1.9):

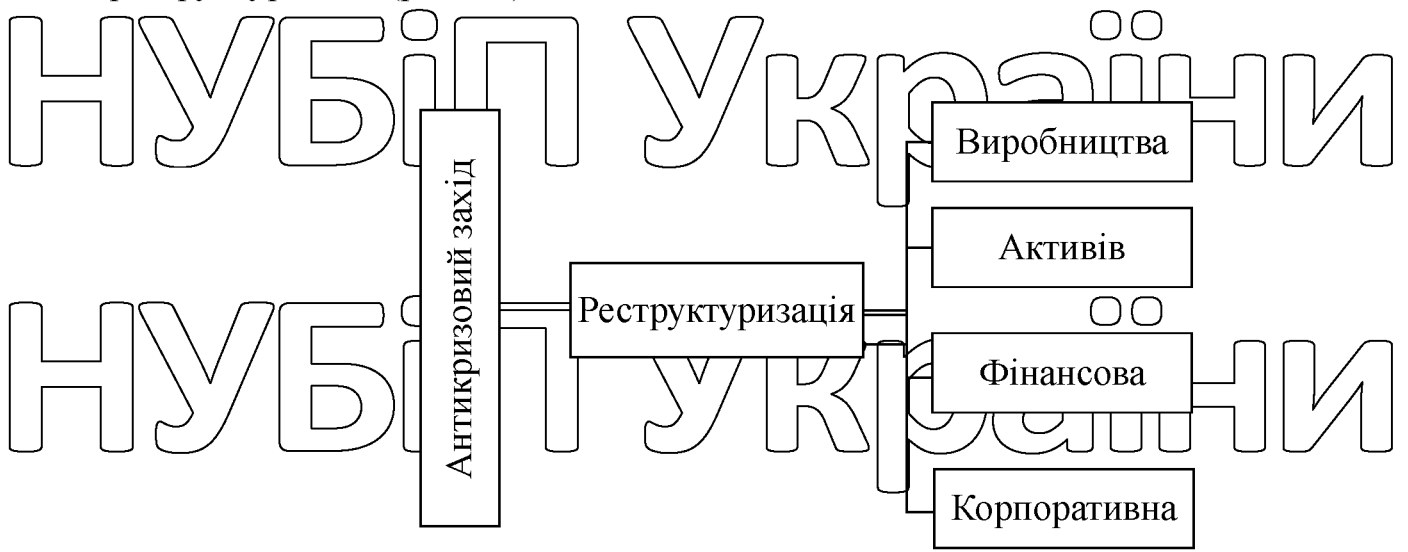

Рис.1.9. Форми реструктуризації

Примітка: побудовано авторкою на основі [69].

НУБІП УКРАЇНИ

Розглянемо фінансову реструктуризацію, якій належить керування пасивами підприємства, а саме її заборгованості. Вона передбачає тісні стосунки з кредиторами компанії, включно з банками, і вимагає певної правової бази[68].

За такої реструктуризації структура пасивів передбачає зміну наступним чином:

НУБІП УКРАЇНИ

- відстрочення сплати боргів;
- зменшення відсотків за заборгованістю;
- з'ясування більш вигідного для підприємства плану погашення боргу;
- поновлення частини боргу або хоча б його частини;
- повне або часткове анулювання боргу;
- одержання нових кредитів, позик чи гарантій від кредиторів[69].

НУБІП УКРАЇНИ

Як ми згадували раніше, існують і зовнішні причини становлення кризового стану компанії. На сьогоднішній день, цей вплив більш вагомий для підприємств України. У лютому 2022 році було здійснено повномасштабне вторгнення Росії на територію України. Це, безумовно, негативно позначилось як на окремі компанії, так і на економіку в цілому.

Важливу частину кредиторської заборгованості займають кредити банків.

Через введення воєнного стану по всій території країни НБУ прийняв рішення

НУБІП УКРАЇНИ

підняти облікову ставку з 10% до 25% [72], що призведе до зростання відсотків за кредитами та депозитами. Тобто, ми спостерігаємо, що внутрішні чинники підпорядковані, в даній ситуації, зовнішнім. Це ускладнює процес виходу з

кризового стану більшості підприємств на території України. Звісно, таким

НУБІП УКРАЇНИ

чином, Національний банк намагається приборкати інфляцію. Але спроба збільшити облікову ставку в 2,5 рази, на тлі гострого дефіциту моторного палива, не додають впевненості вітчизняному бізнесу [72].

Є і краща сторона нововведень, до Цивільного Кодексу України [80]

внесено положення, згідно з яким позичальники не виплачуватимуть відсотки за

НУБІП УКРАЇНИ

неустойку (штраф, пеню), якщо прострочили повернення боргу позикодавцю. Такі «відстрочки» нарахування сум штрафів діятимуть протягом воєнного стану та 30 днів після його скасування[80].

Під час аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання обліку неабияка увага присвячується кредиторській заборгованості, так як вона наявна майже протягом всього існування підприємства. Через це є необхідність у розгляді кредиторської заборгованості більш детально, як важливого фактора формування рівня платоспроможності.

Управління кредиторської заборгованістю за допомогою її моніторингу та аналізу, вірогідно призведе до оптимізації розміру таких зобов'язань, що дозволить залучити додаткове фінансування окремих елементів оборотних активів на безоплатній основі, посприє зростанню фінансових результатів компанії та забезпечить допустимий рівень ризику несплати зобов'язань та достатньо високу швидкість оборотності коштів в розрахунках [19].

Всі етапи організації обліку тісно взаємопов'язані між собою. Основним завданням є саме чітке та своєчасне, а головне – правдиве відображення первинних даних в регістрах бухгалтерського обліку, а отже, можна зробити висновок, що вони залежать від якості первинних документів [78].

Точно сформована організація бухгалтерського обліку, в тому числі і обліку кредиторської заборгованості (рис.1.10), певним чином має вплив на попередження приховування інформації, тому керівники великих компаній повністю покладаються на розрахункові відділи бухгалтерії. Тут слід здійснювати контроль за дотриманням умов оплати рахунків-фактур постачальника, за вчасним погашенням усіх видів зобов'язань, як з органами соціального захисту, державою, працівниками за заробітну плату, поверненням позик та відсотків за ними та з іншими кредиторами. Тип об'єкта обліку визначається змістом господарської діяльності даного господарства та вимогами управління, потребою в інформації, контролі та оцінці роботи на основі аналізу [44].

НУБІП України

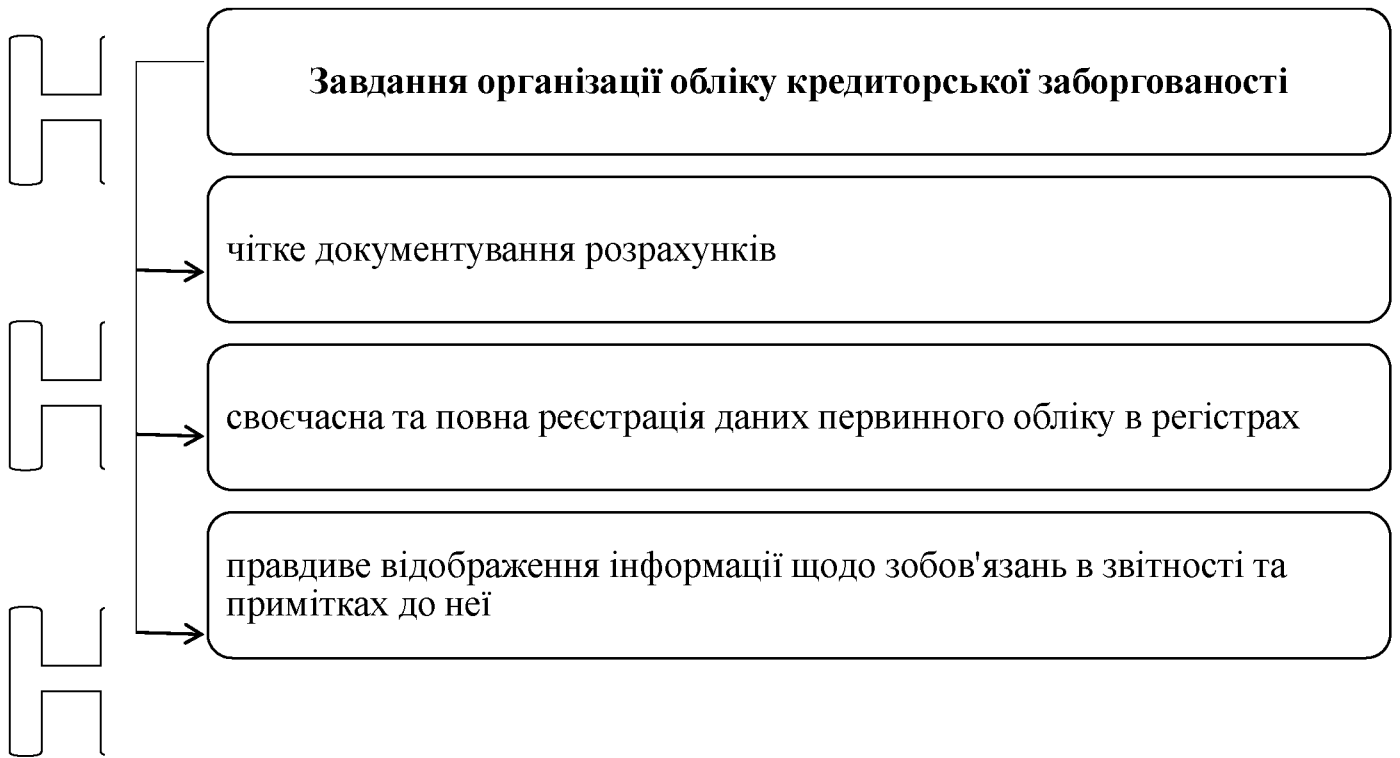

Рис. 1.10. Завдання організації обліку кредиторської заборгованості
Примітка: побудовано на основі [79]

Для раціоналізації організації обліку кредиторської заборгованості на підприємстві рекомендуємо використовувати, розроблену нами, аналітичну таблицю (табл.1.3):

Таблиця 1.3

Аналітична таблиця розрахунків у розрізі постачальника (дані умовні)

з/п	Постачальник	Дата	№ рахунку, дата	Суми	Умови	Термін сплати, днів	Сума сплати з ПДВ, грн	Сальдо розрахунків на кінець дня	Зоборгованість
		Према	раханку з ПДВ, грн №	у					
	ТОВ «	10.01.2022	11 від 09.01.2022	20	говір 1-К від 07.07.2021		54,00	140,00	79,56
	За товари		33,56						

Таблиця дає змогу у розрізі кожного постачальника побачити усю інформацію про господарські операції та розрахунків з ним протягом певного періоду. Сформований документ дозволяє керівництву одразу зрозуміти ситуацію у розрахунках з конкретним постачальником. Дані в таблиці умовні, документ можна сформувавши залежно від особливих умов співпраці між контрагентами.

У таку аналітичну таблицю вносять дані на основі первинних документів: договору купівлі-продажу; платіжного доручення; накладної; акту приймання-передачі; авансового звіту.

Варто зазначити, що найбільш типовою помилкою при здійсненні внутрішнього контролю кредиторської заборгованості є відсутність актів звірок. Акти звірки є важливим елементом у відслідковуванні достовірності облікованих даних. Суми за розрахунками повинні співпадати як з податковими органами так і з постачальниками і покупцями. Залишення на бухгалтерському балансі неврегульованих сум з першими не допускається. Що ж до звірок з постачальниками та покупцями, то тут на бухгалтера падають обов'язки складання реєстру кредиторської заборгованості та платіжний календар, який допоможе раціонально розподілити грошові кошти компанії, після чого здійснюється зіставлення сум кредиторів та дебіторів і оцінюється можливість взаємозаліку.

Ефективне управління кредиторською заборгованістю вимагає постійний моніторинг та оцінку стану заборгованості та платоспроможності в цілому.

Такий аналіз сприяє швидкому реагуванню управлінського відділу компанії та прийняття необхідних рішень [84]. Своєчасна сплата боргових зобов'язань, оптимальне співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості та ін., значною мірою визначають фінансову стійкість підприємства. Суттєве та неконтрольоване збільшення кредиторської заборгованості може призвести до втрати контролю над розміром довгострокових та поточних зобов'язань, а в окремих випадках – до прямого банкрутства підприємства [84].

Зрозуміло, що масштаби фінансово-економічної кризи в середині

підприємства залежать від рівня ліквідності організації в цілому. Тому важливо знати, як, яким активом і коли буде погашено кожне зобов'язання. Це підкреслює важливість контролю і управління кредиторської і дебіторської заборгованості.

При кризовому становищі економічну стабільність можна досягти, якщо вдасться усунути поточну неплатоспроможність суб'єктів господарювання, тобто обсяг надходження коштів перевищуватиме обсяг термінових фінансових зобов'язань і значення коефіцієнта платоспроможності та коефіцієнта покриття перевищать одиницю. В такому разі, ризик банкрутства підприємства можна вважати відстроченим, але не повністю усуненим[30].

Оцінка боргових зобов'язань у відділі бухгалтерії має суттєве значення для фінансової звітності. Порівняння кредитних даних з попередніми періодами дає можливість оцінити характер динамічних змін кредиту, фінансовий стан підприємства та оцінити його платоспроможність. Кредит відіграє важливу роль у джерелах фінансування. Українські установи часто фінансують свою поточну діяльність майже виключно за рахунок кредиторської заборгованості[71].

Комплексну аналітичну оцінку кредиторських зобов'язань можна здійснити за рядом показників, наведених в додатку А. Однак важко визначити, точний кількісний вплив зміни кредиторської заборгованості на фінансовий стан компанії, тут здійснюється різностороння оцінка зі сторони фінансових і аналітичних показників та зіставлення їх з показниками дебіторської заборгованості[57].

Збільшення кредиторської заборгованості не можна оцінювати одразу негативно як збільшення заборгованості підприємства перед кредиторами, лише тому, що його повернення призводить до зменшення ресурсів, а відтак до погіршення фінансового становища підприємства[57]. Але збільшення кредиторської заборгованості можна розглядати як додаткову можливість для підприємства отримати допоміжне фінансування та збільшити виробництво, а також зменшити ризик втрати від інфляції. З іншого боку, надмірна заборгованість може призвести до того, що компанія стане неплатоспроможною.

Переваги та недоліки формування кредиторської заборгованості наведено на рисунку 1.11.

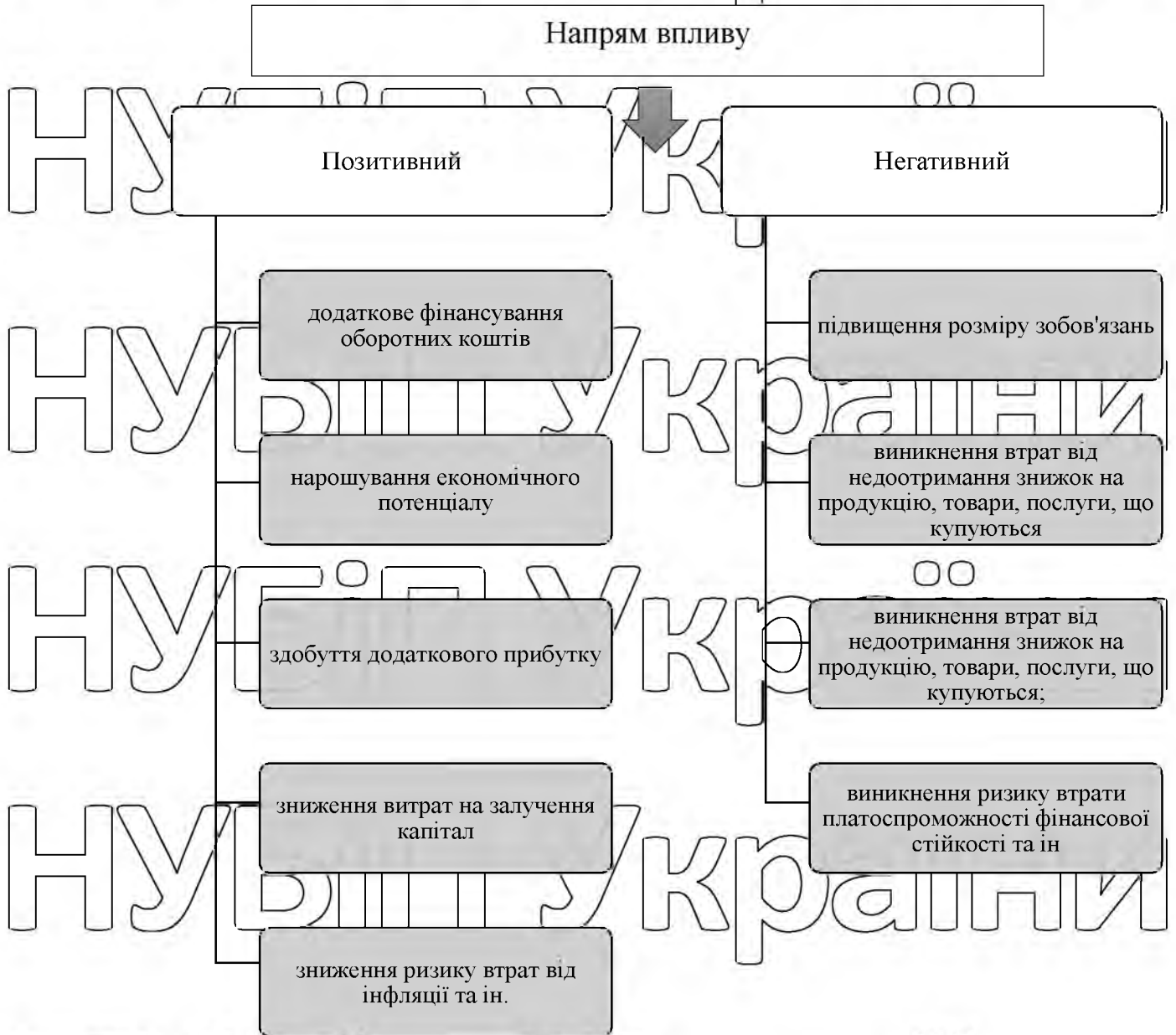

Рис. 1.11 Переваги та недоліки формування кредиторської заборгованості

Примітка: побудовано автором на основі джерела [57]

Для порівняння динаміки кількості кредитів і розвитку масштабів діяльності підприємства розраховується кілька значень оборотності кредитів за допомогою фінансових показників. Кредитний аналіз за даними фінансової звітності підприємства включає: аналіз динаміки та структури кредиту; аналіз оборотності кредиторської заборгованості, аналіз впливу боргових зобов'язань

на платоспроможність підприємства, ліквідність та фінансову стійкість (дод. А.2). Є багато чинників (рис.1.12), що впливають на результативність управління кредиторською заборгованістю, зокрема:

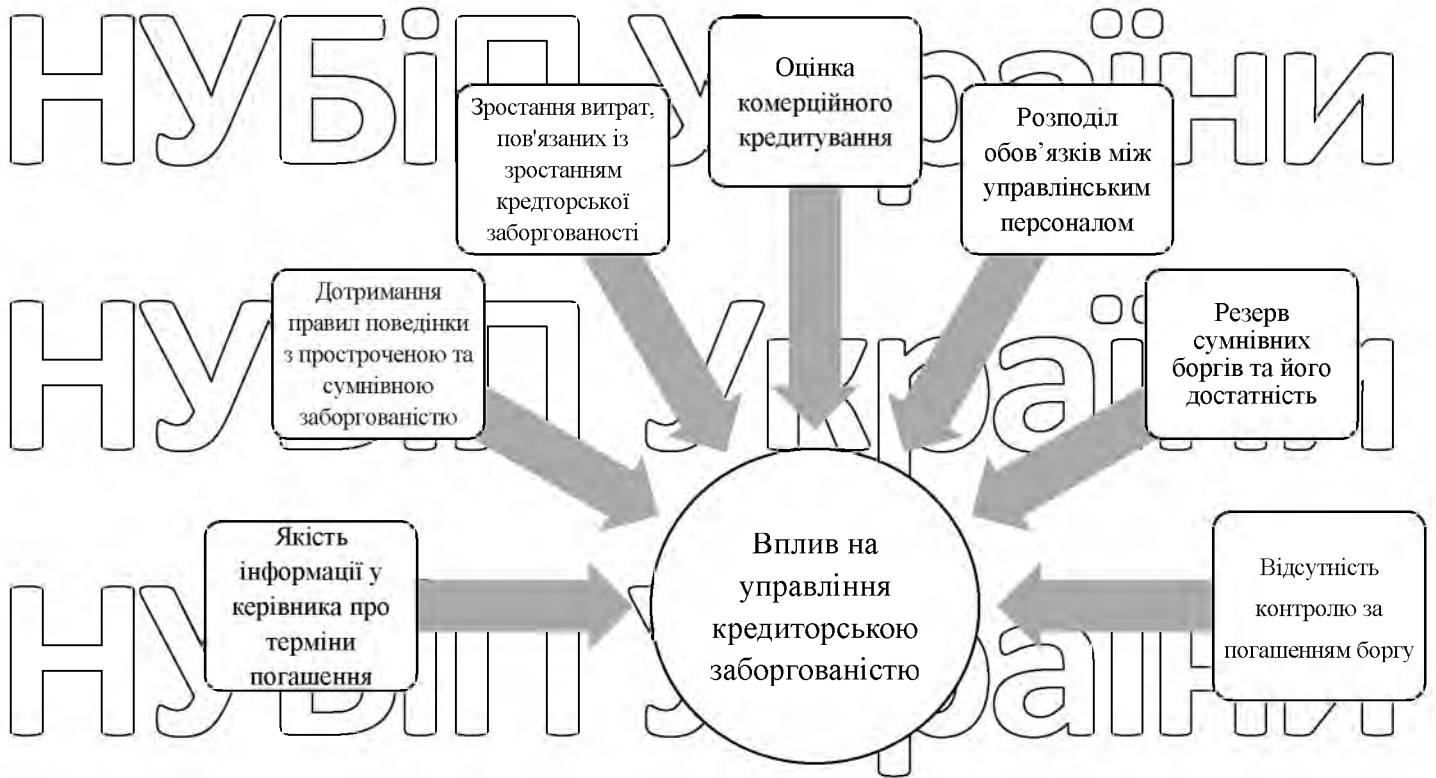

Рис 1.12. Фактори впливу на результативність управління кредиторською заборгованістю

Примітка: побудовано автором на основі джерела [81]

Задля оптимізації кредиторської заборгованості, рекомендуємо дотримуватись наступних рекомендацій :

- здійснювати контроль кредиторської заборгованості за розміром і динамікою, структурою, якістю та оборотністю;
- оптимальний період збору й аналізу даних за кредиторську заборгованість для прийняття управлінських рішень – місяць;
- якість перевірки кредиторської заборгованості залежить від достовірності даних бухгалтерського обліку, наявності всіх підтверджувальних документів і звіряння залишків кредиторської заборгованості за звітний період з

контрагентами;

- бажано, щоб короткострокова кредиторська заборгованість приблизно дорівнювала короткостроковій дебіторській заборгованості або трохи її перевищувала. Якщо короткострокова кредиторська заборгованість більша від короткострокової дебіторської заборгованості не менше ніж на 30 %, то це говорить про високий ризик касових розривів [79].

Кожне підприємство має свою певну модель внутрішнього управління кредиторської заборгованості, проте вона точно повинна містити такі складові [79]:

- статичний та динамічний аналіз утворення та виплати усіх зобов'язань підприємства та їх вплив на рівень грошових потоків;

- пояснення щодо можливості прийняття відстроченої оплати рахунків постачальника та оптимальних умов такої відстрочки;

- аналіз і ранжування постачальників залежно від обсягів закупівель, кредитних відносин і запропонованих умов;

- запобігання простроченню кредиторської заборгованості та, у разі необхідності, забезпечувати пролонгацію зобов'язань.

Щоб отримати максимальну віддачу від витрат компанії необхідно [81]:

- скласти бюджет кредиторської заборгованості;

- здійснити оцінку можливих фінансових ризиків;

- визначити рівень довіри у відносинах з кредитором.

Аналіз реального досвіду вітчизняних підприємств показує, що одним із основних робочих інструментів в компаніях у кризовій ситуації є нормування всіх витрат і встановлення суворого контролю за кредиторською заборгованістю.

У рамках зменшення витрат у компанії і оптимізації зобов'язань, ми рекомендуємо наступні процедури (рис. 1.13) [33].

1. Горизонтальна і вертикальна інтеграція закупівель. Підтвердження покупки. Інтеграція горизонтальна – це про пошук шляхів закупок з іншими покупцями [23]. При збільшенні суми покупки часто застосовують знижки. Вертикальна – партнерська робота з постачальниками основних номенклатур

сировини і матеріалів. Незалежна інтеграція включає взаємодію з первинними та вторинними постачальниками (виконання договірних зобов'язань, фінансова інформація тощо).

2. Передача на аутсорсинг дорогих процесів. Варто оцінити рівень фрілансерської та сторонньої роботи. Не всі роботи вигідно здійснювати самостійно, або наймати для не дуже частих послуг окремого штатного працівника.

3. Зменшення витрат на оплату праці. Необхідно розробити програми стимулювання співробітників компанії, щоб спонукати їх до зниження витрат. В принципі, можна спланувати, наприклад, що частина зекономлених коштів буде виплачена працівникам.

Отже, завдяки організованим управлінським рішенням і сильним антикризовим заходам компанії можуть скоротити та оптимізувати витрати, зменшити кредиторську заборгованість, підвищити рівень мотивації та лояльність співробітників, а також зменшити загальні наслідки кризи для організації.

Виникнення фінансової кризи, безумно залежить від екзогенного (зовнішнього) тиску. Проте, з іншого боку, самі по собі макроекономічні чинники не можуть спричинити серйозне банкрутство, оскільки несприятливі економічні умови не призводять до повної стагнації та не порушують успішне функціонування окремих видів господарської діяльності. Макроекономічні фактори справді можуть мати великий негативний вплив на підприємницьку активність, але лише невелика група підприємств банкрутує та йде з ринку. Це пояснює роль саме мікроекономічних (внутрішніх) факторів.

Висновки до розділу 1

Науковці, які вивчали трактування даних термінів не виносять єдине визначення поняттю «кредиторська заборгованість». Нами було узагальнено ряд висловлювань, і винесено спільне, що кредиторська заборгованість є

зобов'язанням, що описує суму боргів, які потрібно виплатити іншим фізичним та юридичним особам, що виникли при розрахунках за придбані матеріально-виробничі засоби, роботи і послуги, або ж при розрахунках по заробітній платі.

Класифікація короткострокових зобов'язань на підприємстві відіграє важливу роль у інформаційному забезпеченні потреб користувачів. Питання, яким чином здійснювати класифікацію є суб'єктивним, адже кожне підприємство може вносити зміни у запропоновані класифікації різних як науковців так і фахівців. Проте, класифікація у розрізі плану рахунків є найпоширеніша та зручна у практичному використанні для бухгалтерів.

Виникнення фінансової кризи на підприємстві, безумовно залежить від зовнішнього тиску. Проте, чи стане суб'єкт господарювання банкрутом, залежить в більшій мірі від ефективності управління активами і пасивами в межах самого підприємства. Оскільки несприятливі економічні умови не призводять до повної стагнації та не порушують успішне функціонування окремих видів господарської діяльності, лише невелика група підприємств банкрутує та йде з ринку. Це підкреслює важливість внутрішнього контролю та здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

ОБЛКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ВЛАДІС ТРАНС», на матеріалах якого виконується магістерська кваліфікаційна робота, було створено у серпні 2018 року відповідно до законодавства України. Засновником підприємства є Гаврись Володимир Олександрович.

Основною діяльністю підприємства є перевезення вантажним автомобільним транспортом. Проте, підприємство займається і іншою пов'язаною діяльністю. Підприємство має свій статутний капітал у розмірі 50 000 грн (дод.Б.1). Основні напрямки діяльності «ВЛАДІС ТРАНС» наведено на рисунку 2.1.

Товариство є юридичною особою, що набуло свої права і обов'язки з дня державної реєстрації (дод.Б.2). Місцезнаходження «ВЛАДІС ТРАНС» (код ЄДРПОУ 42376727) - Київська обл., Києво-Святошинський р-н, Місто Вишневе, вулиця Південна. Детальнішу інформацію про підприємство наведено в анкеті (дод.Б.3).

Усі працівники, які беруть участь в діяльності підприємства, підписують трудовий договір, що регулює трудові відносини між працівником та підприємством згідно чинного законодавства про працю. Директор керує діяльністю ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», а організацією та веденням обліку, своєчасною сплатою податків, складанням та поданням фінансової звітності до певних державних органів, займається бухгалтерська служба ТОВ «ОБЛК-ПІЛОС». На основі укладеного договору про співпрацю (дод. Б.4), ТОВ «ОБЛК-ПІЛОС» щорічно складає та подає фінансову звітність ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової

звітності»

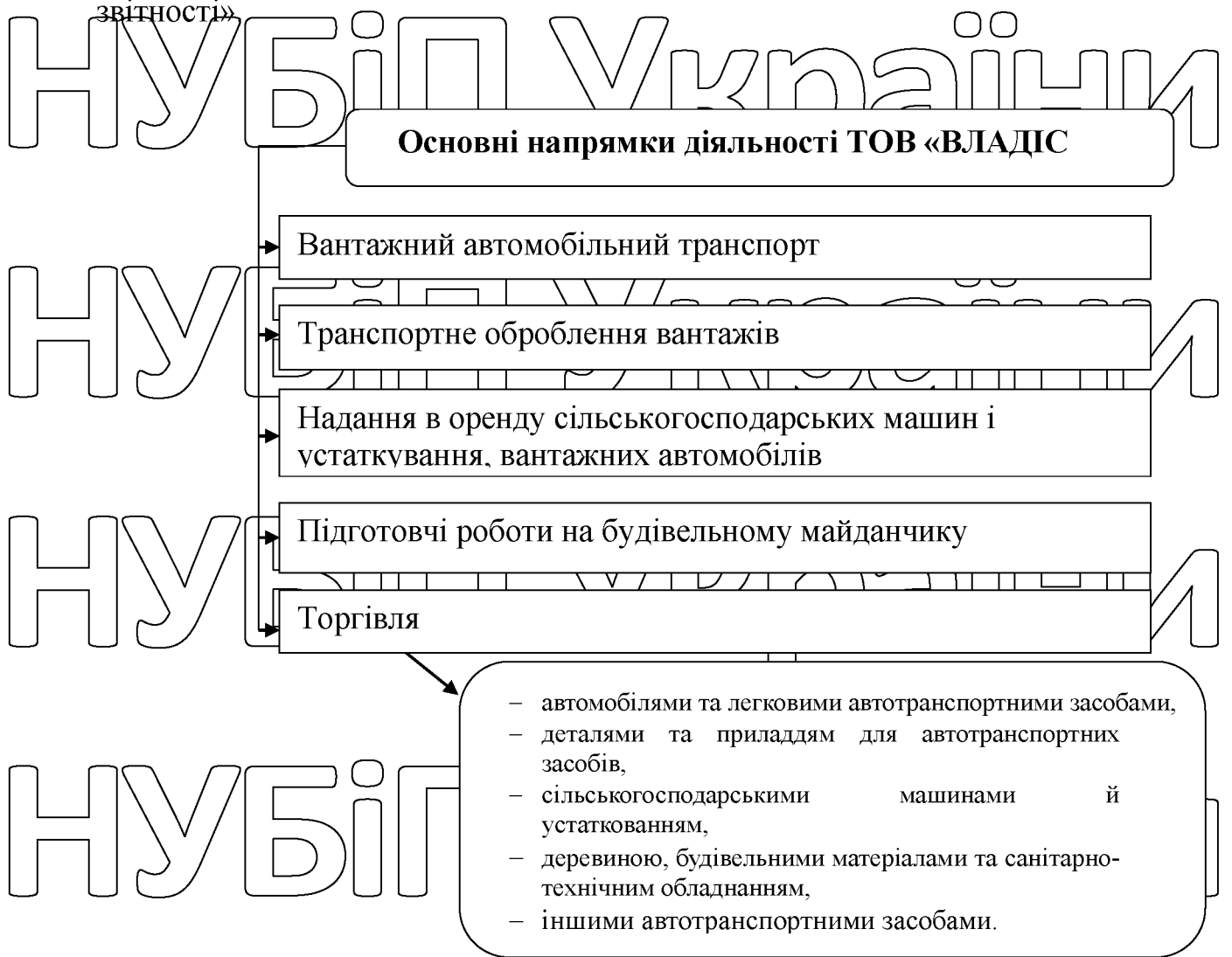

Рис. 2.1. Основні напрямки діяльності ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Примітка: побудовано на основі засновницьких документів «ВЛАДІС ТРАНС»

Наказ про облікову політику містить усі основні принципи роботи, методи, правила, способи, схеми та процедури ведення бухгалтерського обліку.

Формується облікова політика головним бухгалтером згідно чинного законодавства та затверджується директором підприємства, що надає бухгалтерські послуги та головного підприємства, якому надаються ці послуги.

Період пандемії через COVID-19 вплинув на роботу підприємства ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», але не критично. Підприємство вчасно реагувало на зміни, адміністративний персонал відправився на віддалену форму роботи, а працівники - водії, дотримувались усіх вимог Мінздраву України, підприємство

застосувало необхідні заходи для стабільної роботи та безпеки персоналу. Проте, після повномасштабного вторгнення Росії на територію України, було введено воєнний стан, що було причиною збоїв у функціонуванні підприємства.

На сьогоднішній день, підприємство офіційно не перебуває в процесі припинення, але на період воєнного стану не функціонує нормально, тобто знаходиться у стані заморозки. Виплати працівникам згідно закону про працю здійснюються й надалі двічі в місяць, на початку та вкінці місяця, проте розмір заробітних плат, у зв'язку з фінансовою кризою в країні, знизився.

Якщо повернутись до теми магістерської роботи, де в основним питанням дослідження є облік і внутрішній контроль в умовах фінансово-економічної кризи, то вважаємо необхідним відмітити, що за даними НБУ у 2022 році інфляція прискорилася до 30%, а економіка скоротилася майже на 32% через руйнівні наслідки повномасштабної війни росії проти України[72].

В Україні ще в 2020 році ступінь макроекономічної невизначеності, як і раніше, залишається високим через значну кількість державного боргу, який мав часткове погашення в 2021 році. Проте, станом на кінець серпня 2022 року державний борг становив 3,6 трлн грн, і це не остаточна сума, ріст передбачається майже у 2 рази. За прогнозами, до початку 2023 року державний борг України становитиме 106% від ВВП, тобто 6,4 трлн грн при допустимому порозі -64%, тобто такому, який не нестиме суттєвої шкоди економіці [17]. Звісно, причинами цього є війна.

ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» хоч і призупинив активну діяльність підприємства, проте, товариством не планується закриття, а навпаки - готується до подальших змін, і наразі здійснює оцінку свого фінансового становища, а також працює над планом ефективнішого управління, задля забезпечення економічної стійкості.

На початковому етапі ознайомлення з підприємством для подальшого дослідження, проаналізуємо динамічні зміни окремих фінансово-економічних показників (табл. 2.1), використовуючи дані фінансової звітності ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» за 2021 рік.

Таблиця 2.1

Фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» за
2019-2021 рр., тис. грн

Показник	Роки				
	2019	2020	2021	Зміни, +-	Відношення, %
Чистий дохід від реалізації продукції	9933,6	18024,5	14561,1	-3463,4	-19,2
Собівартість реалізованої продукції	6716,1	15488,7	11561	-3927,7	-25,4
Чистий фінансовий результат підприємства (приб./збиток)	80,4	170,3	67,0	-103,3	-60,7
Валюта балансу	4058,4	4272,2	6979,7	2707,5	63,4
Власний капітал	145,2	315,5	397,2	81,7	25,9
Власні оборотні кошти	-3421,4	-837,2	-1888,6	-1051,4	125,6
Кредиторська заборгованість	3913,2	3956,7	6582,5	2625,8	66,4
Дебіторська заборгованість	114,1	2905,4	2828,5	-76,9	-2,7

Аналіз даних табл. 2.1, дозволяє стверджувати, що у 2020 році управління діяльністю підприємства було на кращому рівні у порівнянні з іншими 2019 та 2021 роками. Не дивлячись на перший рік коронавірусу підприємство активно надавало свій транспорт в оренду для с-г підприємств та будівельних компаній.

Станом на 2021 рік чистий дохід ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» зменшився майже на 20%, що свідчить про зменшення обсягів надання послуг. Як результат, собівартість наданих послуг також зменшилась на 25,4%. Що стосується чистого фінансового результату ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», то можемо відмітити різкий спад суми прибутку – на 60,7%. Також знизився і розмір кредиторської заборгованості, проте різниця не значна (майже на 3 відсотки). Щодо розміру кредиторської заборгованості, то показник має позитивне значення у 2021 році в

порівнянні з 2019 і становить 2 828 500 грн. Тобто, фінансовий стан ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» лише через рік, а саме у 2021 році уже відчув на собі фінансову кризу у зв'язку з пандемією, також війна, що призвела до зупинки будівництва та попиту на послуги компанії, а також зростання цін на паливо та мобілізацію власників ФОП з якими була співпраця товариства – це все позначилось на тимчасовому затищенні діяльності підприємства.

Доцільно також буде проаналізувати структуру активів і пасивів, які є на балансі у підприємства.

Питому вагу активів і господарських зобов'язань в структурі балансу наведено на рис. 2.2 за 2020 рік та рис. 2.3 за 2021 рік.

Структура активів та господарських зобов'язань, ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», 2020 рік

Рис.2.2. Аналіз структури активів і господарських зобов'язань, ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», 2020 р.

Примітка. Побудовано авторкою на основі даних фінансової звітності ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» (дод. Б.5).

Як бачимо, на підприємстві за два роки функціонування ще не сформовані запаси на 2020 рік, це пояснюється тим, що основною діяльністю компанії на той час була оренда вантажних автомобілів з водієм, а також відсутні довгострокові зобов'язання та інші оборотні активи. Якщо сцінити структуру в цілому, то

бачимо, що значну частку займають поточні зобов'язання, позитивним моментом є перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською.

Аби оцінити динаміку, розглянемо зміни структури балансу за рік

(рис.2.3).

Структура активів та господарських зобов'язань 2021 рік

Рис.2.3. Аналіз структури активів і господарських зобов'язань, 2021 р.

Примітка. Побудовано авторкою на основі даних фінансової звітності

ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» (тод. Б.5).

Порівняння структури балансу 2020 і 2021 років, зводиться до того, що підприємство розширило спектр послуг, обсяги надходжень оплати від покупців зросли. На це вказує зменшення середньорічної суми дебіторської заборгованості, а зростання суми кредиторської заборгованості, з іншого боку, свідчить про зростання обсягів закупок обладнання та матеріалів у постачальників задля розширення обсягів виробництва, підтверджується появою запасів.

Так як у ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» чимало короткострокових зобов'язань, потрібно визнати чи воно в змозі самостійно їх виконати, тобто необхідне

оцінити платоспроможність підприємства. Для цього розраховано показники ліквідності (табл.2.2).

Так, з таблиці видно негативну динаміку, платоспроможність підприємства знижується. Значення коефіцієнту покриття практично непомітно коливається від 1,04 до 1,08. Проте, на 2021 пішов спад, і значення становило 1,06, це означає, що на 1,00 грн. поточних зобов'язань припадає 1,06 грн. поточних активів підприємства. Так як чистий оборотний капітал у мінусах, то це стримує ріст коефіцієнта абсолютної ліквідності. Його значення у 2021 р. становило 0,03, а це в свою чергу свідчить про те, що ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» має якнайшвидше погасити 3 % своєї кредиторської заборгованості.

Таблиця 2.2
Показники ліквідності ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», 2019-2021 рр.

Показник	Роки			Середній темп росту, %	Нормативне значення
	2019	2020	2021		
Коефіцієнт покриття	1,04	1,08	1,06	98,2	1,5-2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,08	0,79	0,46	58,9	0,8-1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,05	0,05	0,03	64,1	0,2-0,35
Чистий оборотний капітал (ЧОк), тис. грн	-3421,40	-837,20	-1888,60	225,6	-

Примітка. Побудовано авторкою на основі даних фінансової звітності ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» (дод. Б.5)

Так, з таблиці видно негативну динаміку, платоспроможність підприємства знижується. Значення коефіцієнту покриття практично непомітно коливається від 1,04 до 1,08. Проте, на 2021 пішов спад, і значення становило 1,06, це означає, що на 1,00 грн. поточних зобов'язань припадає 1,06 грн. поточних активів

підприємства. Так як чистий оборотний капітал у мінусах, то це стримує ріст коефіцієнта абсолютної ліквідності. Його значення у 2021 р. становило 0,03, а це в свою чергу свідчить про те, що ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» має якнайшвидше погасити 3 % своєї кредиторської заборгованості.

Коефіцієнт швидкої ліквідності, який показує платіжні можливості товариства щодо сідати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами, у 2021 р. знизився на 0,32, у порівнянні до 2020 р. Це свідчить про можливість несвоєчасного здійснення розрахунків з дебіторами.

Отже, виходячи з представленої у таблиці інформації, можемо стверджувати, що ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» є недостатньо ліквідним. А тому, є певна необхідність в проведенні ряду заходів по раціоналізації/оптимізації структури, а також джерел фінансування оборотних активів, для того щоб забезпечити підприємству довгострокову ефективну фінансову діяльність, і збільшити чистий оборотний капітал.

Для повноцінної оцінки фінансово-господарського стану підприємства ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», здійснимо дослідження фінансової звітності завдяки горизонтальному та вертикальному аналізу.

Горизонтальний аналіз зводиться до визначення абсолютних та відносних змін балансових статей і розділів в цілому за певний період. Дані аналізу висвітлені у аналітичній таблиці (дод. Б.6), де відносні показники показують темп зміни як доповнення до абсолютних.

Дані, що наведені в додатку, показують позитивну динаміку. На звітний період бачимо збільшення прибутку на 81700 грн, в значній мірі, за рахунок зменшення кредиторської заборгованості за товари і послуги та збільшення розрахунків з бюджетом.

Ті ж самі зміни чітко показано при вертикальному аналізі, який показує де саме здійснились структурні зміни в балансі та що значною мірою вплинуло на збільшення прибутку (дод. Б.7).

Так, на рис.2.4 наведено зміну частки статей зобов'язань до суми балансу, щоб зрозуміти чи працюють над ефективністю управління зобов'язаннями на

Частка статей кредиторської заборгованості у % до суми балансу

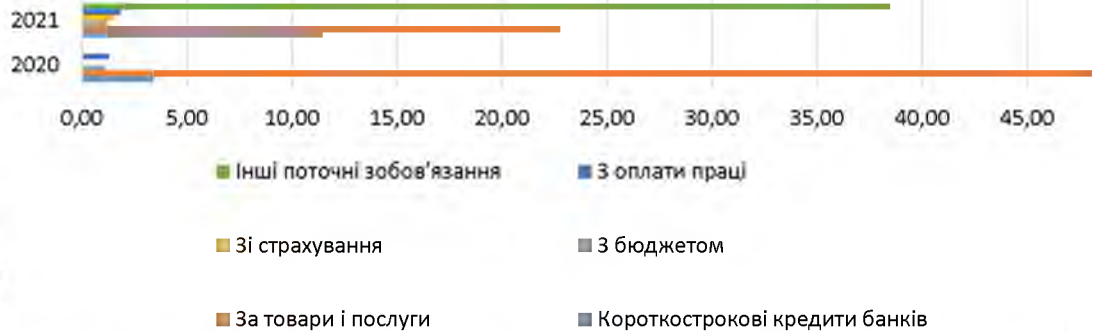

Рис.2.4 Частка статей кредиторської заборгованості до суми балансу у %

Примітка. Побудовано авторкою на основі даних фінансової звітності

ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» (Б.5).

Найбільшу частку займають кредиторська заборгованість за товари та послуги та інші поточні зобов'язання. Вагомих зрушень не відбулось, поточні зобов'язання за товари та послуги зменшились, проте підприємство оформило кредит з банком, що теж свідчить про позитивні наміри для росту.

Отже, внутрішній контроль заборгованостей на підприємстві присутній, керівник товариства вчасно реагує зрушення в даних балансу, слідкує за термінами погашення поточних зобов'язань та відкриває для себе нові можливості за допомогою оформленням кредиту. Проте, не завжди внутрішній контроль допомагає протистояти зовнішнім чинникам, що і сталося із ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС».

2.2. Організація бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості

в умовах фінансово-економічної кризи

Фінансово-економічна криза вимагає внесення деяких змін в обліковий

процесах на підприємствах та їх пристосування. Безумовно, що криза здійснює великий вплив на діяльність компанії змінюються умови господарювання, виникають труднощі, з якими ніколи раніше не зустрічались. Проте, в сучасних реаліях, має успіх той, хто відрізняється гнучкістю, швидко реагує та проявляє неабияке бажання та інтерес до подій у світі.

ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» витримало період пандемії, впровадивши електронне документування на підприємстві, що уже прищвидшило передачу первинних документів, договорів до бухгалтерського відділу до ТОВ «ОБЛІК-Плюс», а також управлінські документи між персоналом, усі завдання також делегувались у онлайн форматі. Так свідчать дані проведеного раніше аналізу, 2020 рік став найпробудковішим.

До заходів, які здійснило підприємство у часи загрози фінансово-економічної кризи, віднесемо наступне (рис.2.5):

Слідкували за системою знижок на обсяг і при ранньому платежі

Відкрили загальний доступ для управлінського персоналу на хмарному сховищі до контрактів постачальників

Оперативні заходи на пристосування до умов пандемії

Автоматизувало процеси затвердження заявок та передачі документів

Використовувало систему заходів для запобігання прострочених платежів, недоплат або переплат, пропущених платежів

Рис. 2.5. Заходи під час пандемії на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Примітка. Побудовано на основі власних спостережень на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Нездатність впровадити ефективні процеси обліку та управління кредиторською заборгованістю може зашкодити підприємству своєчасно обробляти рахунки-фактури, користуватись пропонуваними знижками та встановлювати відносно тривалі умови сплати з постачальниками, в залежності

від того, які з них найбільш вигідні.

Для успішного ведення обліку кредиторської заборгованості, необхідно якнайперше, слідкувати за внесенням господарських операцій на основі первинних документів і ніяк інакше. Типові документи, що пов'язані із виникненням чи погашенням зобов'язань, які повинен знати кожен бухгалтер наведено на рисунку 2.6.

Рис. 2.6. Первинні документи, які підтверджують виникнення і погашення кредиторської заборгованості.

На досліджуваному підприємстві відсутній графік документообігу, що перешкоджає організованій і структурованій роботі у відділі бухгалтерії. Тому ми рекомендуємо запровадити графік документообігу у вигляді таблиці зі складання, оформлення та опрацювання документів, виконуваних кожним

п
і

д

р

о

з

д

і

л

о

м

п

.

Таблиця 2.3

Приклад форми графіка документообігу

Складання документа					Оформлення документа					
З/п	Назва документів	Виконавець	Кількість примірників	Строк виконання	Погодження	Підписання	Затвердження	Реєстрація	Ознайомлення	
<i>продовження</i>										
Опрацювання документа				Оперативність зберігання		Архівне зберігання				
Строки передачі	Кількість примірників, що передаються	Який примірник подається	Відповідальність за опрацювання	Місце зберігання	Номер справи	Відповідальний за зберігання	Строк зберігання	Відповідальний в архіві	Строк передачі	Примітки

Досить важливо в організації бухгалтерського обліку забезпечити вільний доступ бухгалтерській службі до первинних документів. Адже, це найперший етап для введення господарських операцій у межах діяльності підприємства. Від правильності даних перенесених з первинних документів у реєстри обліку мовою бухгалтерів, залежить подальші операції на підприємстві. На таких даних і формується весь облік. Тому у разі неспівпадіння даних, бухгалтеру потрібно буде перевірити ще раз усі документи, що хоч якось пов'язані з помилкою, що виявили, а графік документообігу допоможе вияснити де знаходиться такий документ, хто відповідальний, та чи він взагалі існує.

В цілому процес управління кредиторської заборгованості зумовлює значні вимоги до обліково-аналітичного персоналу підприємства, оскільки його реалізація передбачає досить важливі заходи (рис 2.7) [19].

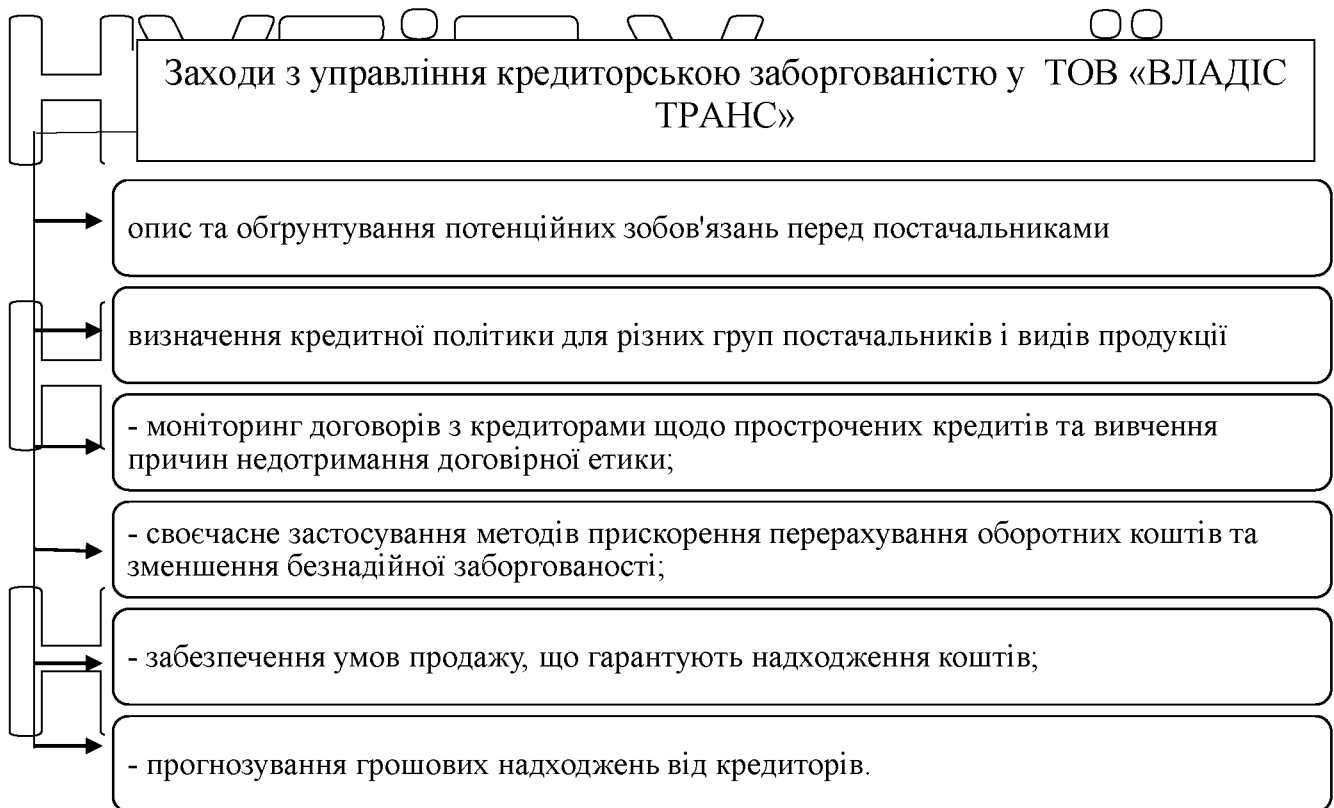

Рис. 2.7. Заходи з управління кредиторською заборгованістю у ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Примітка. Побудова авторкою на основі власних спостережень, проведених у ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Організація бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості в умовах фінансово-економічної кризи вимагає детального контролю та застосування усіх шляхів удосконалення ведення такого обліку.

Як засвідчують дослідження, проведені вище, велику частку кредиторської заборгованості на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» займають розрахунки з постачальниками, облік яких ведеться на рахунку 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та, який відповідно, має три субрахунки (631, 632, 633) [53]. Але дані субрахунки не дають в повній мірі інформацію по договірних зобов'язанням.

Виходячи з цього, ми пропонуємо удосконалити цю ділянку ведення обліку в ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» методом розширення аналітичного обліку по субрахунку 631, а саме долучити там зміни у аналітичні рахунки, що зобразили на рисунку 2.8.

Така деталізація рахунку дасть змогу управлінському персоналу краще аналізувати наявну кредиторську заборгованість та приймати певні рішення, скласти плани щодо її погашення, виходячи з фінансових можливостей.

Рис. 2.8. Аналітичні рахунки обліку розрахунків за товари, роботи та послуги, використовувані у ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Важливим моментом на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» є вчасність виконання зобов'язань, для цього необхідно усі деталі прописувати в умовах договору, якщо здійснюється авансова оплата за товари, роботи та послуги, її обов'язково прописують в договорі, та ще й з вказаними сумами або відсотком. У зв'язку з необхідністю розуміння термінів погашення, виникає бажання додати до аналітичних рахунків ще й період, наприклад такі зобов'язання, що підлягають погашенню в наступний період (протягом 30 днів).

З метою забезпечення справді ефективного внутрішнього контролю в системі управлінського обліку та покращення ведення короткострокових розрахунків, надання можливості в будь-який момент оцінити реальний стан зобов'язань підприємства, рекомендується групувати поточні зобов'язання за

строками її непогашення. За ознакою тривалості зобов'язань можна рекомендувати такі групи: до 3 місяців, 3-6 місяців, від 6 до 12 місяців [32]. Визначення вищезазначених строків забезпечить своєчасне прийняття ефективних управлінських рішень щодо зменшення короткострокової заборгованості та боргів.

На ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» здійснюється контроль та управління кредиторською заборгованістю лише працівниками адміністративного відділу. Працівники, що займаються обліково-аналітичною оцінкою кредиторської заборгованості, повинні володіти повною і достовірною інформацією щодо

причин виникнення або причин недотримання умов за договорами такої заборгованості, поточного їх стану, найближчих надходжень, а також розуміти як користуватись отриманою інформацією задля зменшення боргів.

Задля задоволення цих вимог, на підприємстві заповнюються аналітичні таблиці для управлінського обліку по прострочених виплатах та в розрізі кожного постачальника (табл. 2.4), а також перед складанням фінансової звітності надсилає своїм контрагентам акти звірок.

Таблиця 2.4

Відомість аналітичного обліку ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

№ з/п	Постачальник	Дата погашення заборгованості		Відхилення (+,-)
		За договором	Фактично	
	ПрАТ «Анталь»			30 днів
	ТОВ «Сфералайн ЛТД»			20 днів
	ТОВ «Технічний центр			

Таке інформаційне забезпечення не є досконалим, хоч і вказує на період виникнення кредиторської заборгованості та її причини. Проте, в таблиці не

відображено дату виникнення та суми погашення, також доцільно внести номер підтверджуючого документу.

Загальною проблемою у ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», яка постала у 2022 році, та й для інших підприємств України, є воєнні дії на території України. 65% клієнтів підприємства були будівельні та сільсько-господарські товариства.

Будівництво в Україні скоротилось на 78%, а через значні втрати посівних площ та знаходження с-г підприємств на окупованих територіях, та міграцією деяких працівників, підприємство призупинило активну діяльність, проте керівник має наміри відновити роботу.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ВЛАДІС ТРАНС» планує віднайти нових клієнтів, які зіштовхнулись із проблемами перевезень, оновити матеріально-технічну базу, найняти нових спеціалістів та на час війни зробити акцент на продажі товарів для автомобілів та техніки і устаткування.

При повному відновленні активної діяльності, перед підприємством постане важливе завдання віднайти рівновагу між кредитуванням зі сторони банків та витратами на операційну діяльність, до того моменту, поки доходи і дебіторська заборгованість не дозволять погасити уже отримані кредити. Не забувати аналізувати стан кредиторської заборгованості, слідкувати за термінами погашення та вчасно спланувати грошові потоки залежно від очікуваних строків виконання зобов'язань за відповідними інструментами.

2.3. Кредиторська заборгованість в системі фінансового обліку

Після заснування досліджуваного ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», воно вступає у взаємовідносини з іншими підприємствами, що призводить до виникнення певних розрахунків. Тобто від самого початку функціонування і в процесі своєї подальшої діяльності, на підприємстві виникає необхідність обліковувати кредиторську заборгованість. Це може бути звичайна купівля товарно-матеріальних цінностей чи придбання активів, отримання послуг. Окрім цього,

підприємство повинно найняти працівників, і заключити з ними трудові відносини, що також несе характер своєчасної сплати [78].

Від правдивості внесених даних про господарські операції у регістри обліку чи бухгалтерську програму, буде залежати майбутнє підприємства і прямо впливати на успіхи його діяльності. Усі господарські операції повинні фіксуватись вчасно, і відображати достовірну інформацію. Досить велику увагу бухгалтери приділяють кредиторській заборгованості, так від її стану в значній мірі залежить платоспроможність підприємства.

Для обліку ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» використовуються наступні рахунки:

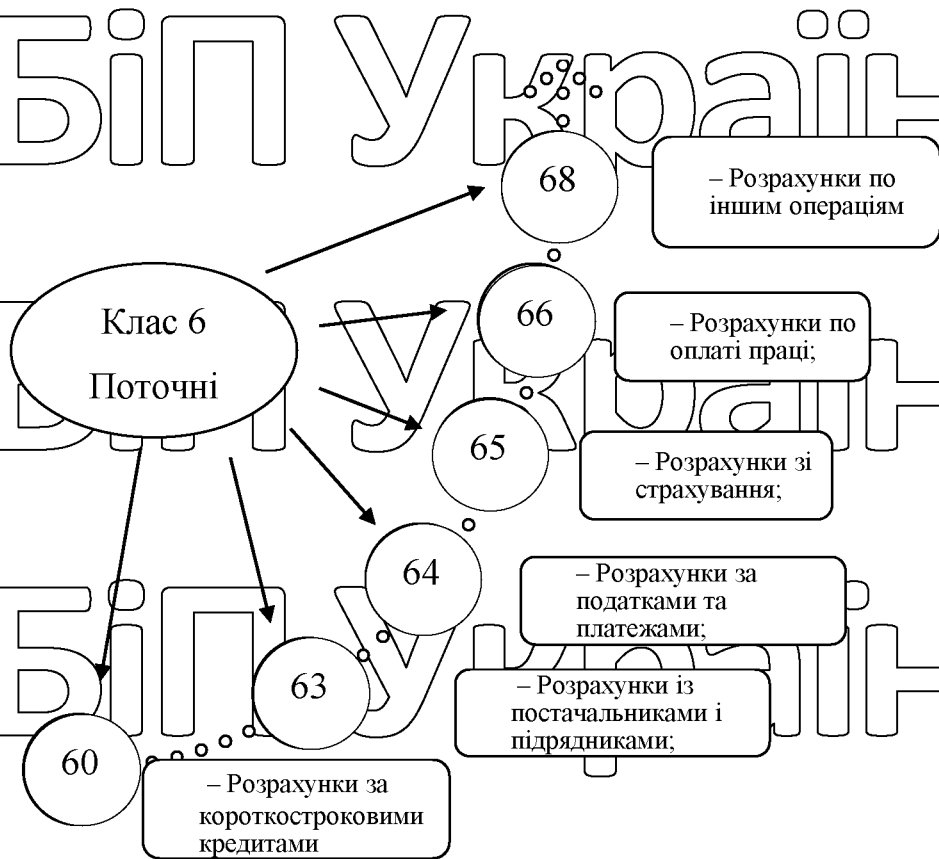

Рис.2.9. Синтетичні рахунки обліку кредиторської заборгованості, використовувані ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Для підтвердження виникнення будь-якого з перелічених видів зобов'язань, на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» оформляють первинні документи:

розрахунки бухгалтерії, накладні, наказ керівника підприємства, виписки банку, платіжні доручення, довідки бухгалтерії тощо, що дають впевненість у виникненні такої заборгованості.

ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» передав обов'язок внесення усіх господарських операцій у програми обліку та подальшого звітування перед державою на бухгалтерську компанію ТОВ «ОБЛІК-ГРУП». Там же, поточний облік кредиторської заборгованості містить декілька етапів, зміст яких наведено на (рис. 2.10):

Рис. 2.10. Етапи поточного обліку кредиторської заборгованості ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Примітка. Побудова авторкою на основі власних спостережень, проведених у ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Етапи зазначені вище, можна розглядати зі сторони первинного, поточного і заключного обліку [77]. Ефективність управління кредиторською заборгованістю в значній мірі залежить від якості вказаних сум усіх зобов'язань на кожному етапі облікового процесу.

Досить велику частку зобов'язань досліджуваного товариства займають зобов'язання за розрахунками з постачальниками за товари та послуги.

Товариство також займається підготовкою будівельних робіт, а отже закуповує товари для подальшої реалізації, або товари адміністративного призначення, чи купує послуги по обслуговуванню автомобільних засобів. Такий облік розрахунків з контрагентами ведеться на 631 субрахунку «Розрахунки із вітчизняними постачальниками/підрядниками». Аналітичний облік ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» ведеться по кожному контрагенту окремо.

Деякі з основних господарських операцій з обліку по даному рахунку між ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» і ТОВ «СФЕРА.ІН ЛТД» наведені в таблиці 2.5.

НУБІП України

НУБІП України

Таблиця 2.5

Витяг із картки субрахунку 631 «Розрахунки із вітчизняними поставальниками/підрядниками»,

ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» (попередня оплата)

Дата	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума	Документальне забезпечення
		Дебет	Кредит		
1	2	3	4	5	6
10.12.2021	Перераховано аванс на майбутню поставку	371	311	5 897,98	Платіжна-вимога доручення №32
10.12.2021	Нараховано податковий кредит з ПДВ	641	644	983,00	Податкова накладна №45
15.12.2021	Оприбутковано запаси від ТОВ «Сфералайн ЛТД»	201	631	4 914,98	Відаткова накладна №ЛТ-013254
16.12.2021	Відображено суму ПДВ, що ввійшла до вартості придбаних запасів	644	631	983,00	Податкова накладна №45
17.12.2021	Здійснено закриття заборгованості за отриманий кабель у рахунок перерахованої попередньої оплати	631	371	5 897,98	Бухгалтерська довідка

Попередню оплату було здійснено на підставах виставленого рахунку-фактури №107955 від 10.12.2021 року (дод. Б.8) а запаси видано згідно довіреності на працівника підприємства – водія Притули Артема Сергійовича (дод. Б.9).

Дані таблиці свідчать, що оприбуткування запасів здійснювалось без врахування суми податку на додану вартість. Тобто кредит рахунку 63 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображає суму, яку необхідно сплатити на основі первинних документів, а суму за дебетом цього ж рахунку

потрібно обліковувати без ПДВ. А суму ПДВ, як частину уже перерахованої суми, проте не відображеної у складі первісної вартості, рахується у дебеті рахунку 641 «Розрахунки за податками» [78].

Не завжди, на практиці ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», покупці чи замовники сплачують суму в повній мірі за отримані товари чи послуги. В таких випадках, вони надсилають часткову оплату – аванс, і у рахунок подальшої поставки чи виконання роботи, виникає поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами [26]. Обліковується така заборгованість на субрахунок «681 «Розрахунки за авансами одержаними». Його призначення – відобразити отримані суми у вигляді авансів, що надійшли від покупців, згідно договору. Проте, ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» є постійним покупцем у деяких товариств, що дозволяє здійснювати розрахунки і на умовах післяоплати.

Аби краще зрозуміти облік кредиторської заборгованості на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», пропонуємо розглянути ситуацію по продажу запасів ТОВ «Сириус» на умовах отримання попередньої оплати в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Облік господарських операцій пов'язаний по продажу запасів на умовах попередньої оплати, ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік		
		Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5
Отримано передоплату від покупця	Виписка банку	311	681	18 000
Нараховано податкові зобов'язання із ПДВ	Податкова накладна	6431	6415	3 600
Відвантажено покупцю товари	Видаткова накладна	361	702	18 000
Відображено розрахунки за податковими зобов'язаннями із ПДВ	Податкова накладна	702	6431	3 600

ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» являється платником податків, підприємство сплачує у бюджет податок на прибуток, ПДВ (дод.Б.10), ПДФО, ВЗ, ЄСВ.

У системі управління підприємством питання обліку розрахунків з бюджетом є чи не найважливішим і водночас складним процесом. Усе тому, що мета держави не лише контролювати та контролювати суб'єктів

господарювання, а й наповнювати бюджет усіх рівнів за рахунок грошових потоків фізичних та юридичних осіб [78].

Для обліку усіх розрахунків з бюджетом використовується 64 рахунок «Розрахунки за податками і платежами». Є дві події, які свідчать появи податкового зобов'язання на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» :

- а) кошти було зараховано на банківський рахунок від покупця;
- б) товар було відвантажено, послуги були надані.

Важливим є те, що визнають такі зобов'язання на дату події, яка виникла раніше [78]. Але обов'язково повинна бути наявна підстава для відображення податкового кредиту, тобто податкові накладні, зареєстровані в ЄРПН, або інших первинних документів, у яких зазначена сума ПДВ.

Якщо ПДВ не підтверджений податковою накладною, то він обліковується на субрахунку 6442 і його суму не відносять до податкового кредиту [71]. Фрагмент ведення обліку ПДВ можна побачити в таблицях 2.4 і 2.5, розглянутих вище.

Розглянемо облік розрахунків з бюджетом на матеріалах ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Облік господарських операцій податку на прибуток

Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік		
		Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5
Сформовано фінансовий результат за звітний період	Бухгалтерська довідка	70–74	79	18 024 500
		79	90, 92–97	17 854 200
		79	98	30 654
Нараховано податок на прибуток		98	641	30 654
Відображено розрахунки з бюджетом			/прибуток	
Списано фінансовий результат на нерозподілений прибуток		441	79	139 646
Донараховано податок на прибуток у результаті уточнення за попередній рік	Уточнююча податкова декларація	441	641	2 000
Нараховано штраф і пеню, відображені в уточнюючій декларації	Податкове повідомлення-рішення	948	641	300
			/прибуток	

Перераховано до бюджету податок, включаючи податок за попередній звітний рік, а також штраф і пеню	Платіжне доручення	641 /приб уток	311	32 954
--	--------------------	----------------	-----	--------

Електронне адміністрування ПДВ, що було введено в Україні з 01.01.2015 року значно спрощує ведення розрахунків з бюджетом та допомагає зменшити помилки при заповненні форм, підвищити оперативність здачі звітів (рис. 2. 11).

Рис.2.11. Система електронного адміністрування

Примітка: побудовано на основі [83]

У додатку Б.11 наведено платіжне доручення, що підтверджує факт поповнення електронного рахунку.

На ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» працює 10 найманих працівників згідно трудового договору. Всі розрахунки з ними ведуться на рахунок 66 «Розрахунки

за виплатами працівникам» у розрізі кожного працівника. Це не лише заробітна плага, а й премії, лікарняні, відпускні чи допомога. Підставами відображень таких розрахунків є службові таблиці обліку часу, розрахунково-платіжна відомість, виписка банку, та маршрутні листи.

За кредитом рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» нараховують заробітну плату, а за дебетом вищачують і утримують ПДФО, ВЗ. Сума виплат нарахована працівникам за роботу, виконану ними протягом звітного періоду визнається поточними зобов'язаннями згідно П(С)БО 26 [56].

Дослідження діяльності підприємства ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» підтвердило, що облік заробітної плати ведеться згідно Закону про працю, і виплати здійснюються двічі на місяць [66]. Так, перша частина, тобто аванс, 16-го числа, а за другу – 1-го.

Аванс можна нараховувати пропорційно відпрацьованим дням з 1-го по 15-те число місяця, або відсотково до посадового окладу (50-60%). Нам ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» аванс розраховувався наступним чином: суму тарифної ставки ділять на кількість робочих днів у місяці, отриманий результат перемножують на кількість відпрацьованих днів у першу половину місяця, не довше. У таблиці 2.8 наведено облік заробітної плати на підприємстві у розрахунках з працівниками ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС».

Таблиця 2.8
Особливості обліку виплати заробітної плати працівнику
(на матеріалах ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»)

№ з/п	Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік		
			Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5	6
1	Розраховано аванс працівникові	Бухгалтерська довідка-розрахунок	-	-	8385,00
2	Перераховано до бюджету із суми авансу:	Типова форма № П-6, платіжне доручення	651	311	1844,70
	- ЄСВ		641	311	1509,30
	- ПДФО		642	311	125,78
	- ВЗ				

3	Виплачено аванс працівникові на картковий рахунок	Типова форма № П-6, платіжне доручення	661	311	6749,93
4	Нараховано працівникові зарплату	Типова форма № П-6	93	661	16770,00
5	Утримано із зарплати: – ПДФО – ВЗ		661	641	3018,60
			661	642	251,55
6	Нараховано на зарплату ЄСВ		93	651	3689,40

Продовження табл.2.8

1	2	3	4	5	6
7	Сплачено до бюджету суми: – ЄСВ – ПДФО – ВЗ	Платіжне доручення	651	311	1844,70
			641	311	1509,30
			642	311	125,77
8	Перераховано зарплату працівникові на картковий рахунок		661	311	6749,92

На досліджуваному підприємстві також ведеться облік короткострокових кредитів на рахунок 60 «Розрахунки за короткостроковими кредитами».

04.07.2021 року товариство уклало договір про відкриття відновлювальної лінії з АТ «Альфа-Банк» (дод. Б.12). Виплату відсотків згідно договору підтверджують платіжні відомості наведені в додатку Б.13.

Облік нарахування та сплати відсотків за договором овердрафту на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» ведеться наступним чином (табл.2.9)

Таблиця 2.9

Облік нарахування та сплати відсотків за договором овердрафту на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

№ з/п	Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік		
			Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5	6
	11.01.2022 р. Залишок на поточному рахунку				10 000,00
2	Оплачено постачальнику отриманий раніше товар	Платіжне доручення	631	311	20 000,00
3	Відображено суму використаного овердрафту ліміту	Виписка банку	311	601	10 000,00
4	12.01.22 р. Нараховано проценти		951	684	125,00
5	Здійснено передоплату за матеріали	Платіжне доручення	371	311	50 000,00

6	Відображено податковий кредит із ПДВ	Податкова накладна	641	644 00	8 333,33
7	Відображено використаного овердрафту суму ліміту	Виписка банку	311	601	50 000,00
8	13.01.22 р. Нараховано проценти		951	684	625,00

НУБІП УКРАЇНИ

Продовження табл.2.9

1	2	3	4	5	6
9	14.01.22 р. Надійшла плата за відвантажену раніше готову продукцію		311	361	70 000,00
10	Списано з поточного рахунка суму: - овердрафту - процентів	Виписка банку	601	311	60 000,00
			684	311	750,00

Після таких операцій, оборотно-сальдова відомість по субрахунку 601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті» буде виглядати наступним чином (табл.2.10):

Таблица 2.10

Оборотно-сальдова відомість по субрахунку 601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті» під час обліку розрахунків з використанням овердрафту (на матеріалах ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС»)

Дата операції	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець періоду	
	Дт	Кт	за Дт	за Кт	Дт	Кт
11.01.22 р.				10 000,00	00	10 000,00
12.01.22 р.		10 000,00		50 000,00		60 000,00
13.01.22 р.		60 000,00	60 000,00			0,00

На товаристві, під час дослідження кредиторської заборгованості, ми виявили товарний кредит з відстроченням платежу. Товарний кредит виник на підставі укладеного договору №2021/069/04/08 від 08.04.2021 р. з купівлі

продажу товару з відстроченим платежем, а саме бортового напівпричіпу на 372 506,7 грн (в т.ч. ПДВ) (дод.Б.14). Перший авансовий платіж здійснюється згідно договору, у розмірі 50% до 15.04.2021 року на розрахунковий рахунок ТОВ «Шмітц Каргобул Україна», а залишок суми – відстрочений платіж у розмірі 50% ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» сплачує в порядку та строки зазначені в графіку платежів (дод.Б.15) до цього договору, але не пізніше шести місяців після підписання Акту-приймання передачі.

Облік товарного кредиту з відстроченим платежем на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» ведеться без дисконтуванням і використанням субрахунку 551 «Довгострокові внески (вклади) членів кредитної спілки на депозитні рахунки», так як термін погашення такого кредиту не більше ніж 12 місяців. Частина обліку товарного кредиту з відстроченим платежем наведено в таблиці 2.11).

Таблиця 2.11

Облік товарного кредиту з відстроченим платежем
(на матеріалах ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»)

№ з/п	Зміст операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	Оприбутковано напівпричіп	152	631	62084,45
2	Відображено податковий кредит із ПДВ	641	631	20000,00
3	Відображено суму застави за товар	05	—	120000,00
6	Проведено оплату за товар	631	311	120000,00
6	Списано суму застави за товар	—	05	120000,00

На ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» ведеться автоматизований облік за допомогою таких програмних забезпечень як «Бухгалтерія 2.0» та «М.е.doc», також використовується Клієнт Банк, що значно спрощує роботу бухгалтерського відділу на ТОВ «ОБЛІК-ПЛЮС», який здійснює облікові операції для досліджуваного товариства. Використання таких програм дозволяє на основі введених даних, сформувати оборотно-сальдову відомість, самостійно

згрупувати дебетові та кредитові обороти, відповідно до необхідних рахунків, автоматично формуються облікові відомості та необхідна фінансова звітність.

2.4. Відображення інформації про короткострокові зобов'язання у фінансовій звітності для цілей управління в умовах фінансово-економічної кризи

Завершальним етапом формування усієї облікової інформації є складання фінансової звітності за весь звітний період та відправка її державним податковим органам.

Фінансова звітність об'єднує в собі дані – результати діяльності, що дає змогу, використовуючи один документ, здійснити аналіз роботи всього підприємства та оцінити можливі загрози фінансово-економічної кризи. Інформація, наведена у фінансовій звітності корисна не лише внутрішнім користувачам в управлінні для подальших прогнозів та контролю, а й для зовнішніх (інвесторів, постачальників, банківських установ) - для прийняття рішень щодо співпраці [78].

Управління кредиторською заборгованістю можна розглядати як гнучкий механізм для постійних пошуків найефективніших зв'язків із економічним середовищем, і його здатності конкурувати на ринку, за рахунок управління фінансовими ресурсами [77].

У період фінансово-економічної кризи оцінка поточних зобов'язань потребує особливої уваги. Існує необхідність оцінити розміри заборгованості та активи для її погашення. Залежно від ситуації, приймають рішення здійснення заходів щодо залучення коштів від дебіторів, здійснити оптимізацію кредиторської заборгованості, при більш критичній ситуації - реструктуризацію. Для нормального функціонування підприємство повинно бути забезпечене

достатнім обсягом оборотного капіталу. Під час дослідження оборотного капіталу на ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» (розділ 2.2 магістерської), ми виявили недостатність оборотного капіталу, що викликає необхідність додаткового фінансування, відповідно і додаткових витрат на його забезпечення. Зміна такого

капіталу можлива у зрушенні таких складових, як запаси, дебіторська чи кредиторська заборгованість, саме для того би зрозуміти над чим потрібно працювати, управлінський персонал проводить аналіз фінансової звітності.

Фінансова звітність вважається надійним джерелом для оцінки фінансово стану підприємства в період фінансово-економічної кризи. Так як, дані наведені у звітності, пройшли декілька етапів перевірки, аби недопустити помилки. Перед складанням такої звітності, підприємства, в тому числі і ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» здійснюють комплексну перевірку, запрошуються акти звіток, проводиться інвентаризація активів та зобов'язань.

Усім відомо, що нарощування кредиторської заборгованості підриває фінансову стійкість підприємства, негативно впливає на імідж підприємства-боржника, знижує його кредитоспроможність і інвестиційну привабливість. Тому управління кредиторською звітністю спрямовано і на те, аби зберігати баланс у показниках звітності протягом років функціонування підприємства[19].

Управління кредиторською заборгованістю при застосуванні даних фінансової звітності, полягає у здійсненні аналізу структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності підприємства [31].

Управлінський персонал здійснює оцінку ситуації в економічному середовищі, зокрема стан фінансово-економічної кризи і наявні показники у фінансовій звітності для прогнозування майбутніх потреб у позиках, оцінки та прогнозування змін в економічних ресурсах, які підприємство, контролюватиме в майбутньому.

Організація процесу здійснення управління кредиторською заборгованістю на показниках фінансової звітності наведено на рис.2.12.

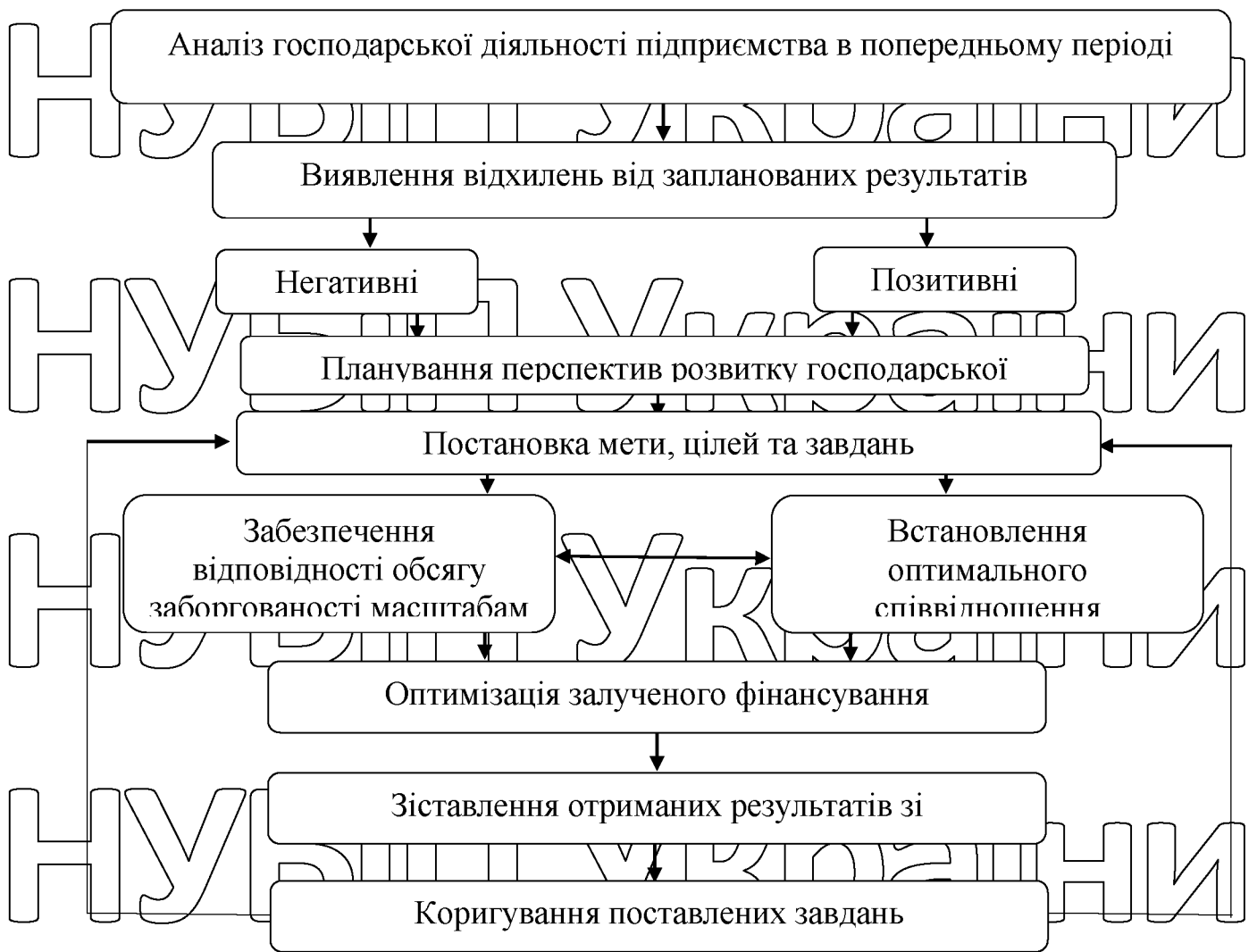

Рис 2.12. Організація процесу здійснення управління кредиторською заборгованістю на показниках фінансової звітності

Примітка: Побудова авторкою на основі власних спостережень, проведених у ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Фінансова звітність підприємства, що нами досліджується ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» формується відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» у національній валюті – українській гривні. Фінансова звітність включає «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», «Звіт про фінансові результати» оскільки є малим підприємством, що свідчить про необов'язковість подання інших форм звітності. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік[43]. Первинні документи та облікові регістри, що пройшли обробку, бухгалтерські звіти і баланси до передачі їх до архіву підприємства

зберігаються в бухгалтерії на ТОВ «ОБДК-ПЛЮС» у спеціальних приміщеннях під відповідальністю осіб, уповноважених головним бухгалтером.

Фінансову звітність складають за структурою та формами відповідно до Порядку подання фінансової звітності №419 [58], після проведення інвентаризації, і подають у терміни зазначені в цьому Порядку. Через введений воєнний стан по всій Україні, до вищезгаданого порядку були внесені зміни у відтермінуванні подані звітності для тих підприємств, які не подали у період дії воєнного стану або стану війни проміжну, річну фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність у визначені строки, а саме є змога подати усю звітність протягом трьох місяців після закінчення воєнного стану

Розрахунки з постачальниками та підрядниками, ще до недавно, відображались в IV розділі «Поточні зобов'язання» пасиву Балансу (ф. № 1) рядком 530 «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги». Тепер же такі зобов'язання представлені в III розділі «Поточні зобов'язання і забезпечення» пасиву Балансу (Звіт про фінансовий стан) рядком 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» [78]. Характеристику статей кредиторської заборгованості у представленими в Балансі, наведено у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12
Характеристика статей кредиторської заборгованості у Балансі

Стаття	Код рядка	Значення за 2021 рік	Зміст
1	2	3	4
III. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	
Короткострокові кредити банків	1600	800	Заборгованість перед банківськими установами за одержані кредитні кошти
Поточна кредиторська заборгованість за:	1610	-	
довгостроковими зобов'язаннями товари, роботи, послуги	1615	1589,8	Сума заборгованості перед постачальниками та підрядниками за ТМЦ та виконані роботи

Продовження табл. 2.12

1	2	3	4
розрахунками з бюджетом	1620	14,7	Заборгованість підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства
у тому числі з податку на прибуток	1621	14,7	
розрахунками зі страхування	1625	34,7	Заборгованість за відрахуваннями до Пенсійного фонду, на соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування його працівників
розрахунками з оплати праці	1630	60,2	Заборгованість з оплати праці, включаючи депоновану заробітну плату
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	4083,1	Зобов'язання, не включені до наведених статей
Усього за розділом III	1695	6582,5	
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700	-	
Баланс	1900	6979,7	

ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» з 2018 року складає і подає фінансовий звіт у

встановлені терміни згідно із ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову

звітність в Україні», а саме до 28 лютого раз на рік, і до 25-го числа наступного місяця квартальну звітність – об'єднаний звіт з ЄСВ та ПДФО, Вз.

Перед тим як приступити до складання фінансової звітності, на

підприємстві проводять річну інвентаризацію [2]. Головний бухгалтер від ТОВ

«ОБЛІК-ПЛЮС» підписує разом з керівником підприємства, документи,

спрямовані на здійснення усіх фінансових і нефінансових операцій, а також на

обчислення кредитних та фінансових зобов'язань.

Фінансово-економічна криза вимагає від управлінського персоналу

вчасних і ефективних рішень. Для цього, досить детально підходять до розгляду

усіх економічних показників та аналізу наявних даних по структурі активів та

пасивів підприємства, значну увагу приділяють заборгованості та

зобов'язанням [34]. Уся ця необхідна інформація міститься в фінансовій звітності.

Оцінка фінансових результатів за минулий рік і порівняння їх зі звітним, дає розуміння в якому напрямку рухається підприємство, і допомагає побачити які саме зміни в структурі господарських засобів і їх джерел здійснились, зіставити прогнозовані результати з наявними[34]. Тобто, саме бухгалтерська фінансова звітність, надає в скомпонованому вигляді значний обсяг інформації, необхідної зовнішнім і внутрішнім користувачам.

ТОВ «ВЛАДІС ГРАНС» відноситься до малого підприємства, тому що відповідає таким критеріям: кількість найманих працівників до 10 осіб, а також чистим річним доходом від господарської діяльності, який не перевищує 8 000 тисяч євро[29].

Звітність за формою 1 «Баланс» може бути різною, так як є форма для мікро підприємств, підприємств на загальній основі оподаткування і для малих підприємств за спрощеною системою[35]. Порівняємо зміст статей балансу Пасиву за різними формами у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13
Порівняння статей пасиву різних форм Балансу

Код рядка	Назва статті	Пасив		
		форма №1 (на загал.)	форма 1м	форма №1м-с
		III. Поточні зобов'язання і забезпечення	III. Поточні зобов'язання	III. Поточні зобов'язання
1	2	3	4	5
1600	Короткострокові кредити банків	+	+	+
1610	Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	+	+	-
1615	товари, роботи, послуги	+	+	+
1620	розрахунками з бюджетом	+	+	+
1621	у тому числі з податку на прибуток	+	+	-

Продовження табл. 2.13

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1625	розрахунками зі страхування	+	+	+
1630	розрахунками оплати праці	+	+	+
1660	Поточні забезпечення	+	-	-
1665	Доходи майбутніх періодів	+	+	-
1690	Інші поточні зобов'язання	+	+	+
1695	Усього за розділом III	+	+	+
1700	IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	+	+	-
1900	Баланс			

Як бачимо з таблиці, ТОВ «ВЛАДІС ТРАС» не звітує за поточні забезпечення. Відмінність форм в цілому, полягає у наявності довгострокових зобов'язань і забезпечення за рядком-1595, оскільки у Формі для малих підприємств вони відображаються одним рядком, а для форми 1 для суб'єктів на загальній основі – це ціла низка деталізованих статей [78].

Висновки до розділу 2

Важливим моментом в обліку кредиторської заборгованості є вчасність виконання зобов'язань, для цього необхідно усі деталі прописувати в умовах договору, якщо здійснюється авансова оплата за товари, роботи та послуги, її зобов'язково прописують в договорі, та ще й з вказаними сумами або відсотком.

Аналіз звітних документів ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» дозволяє стверджувати, що кредиторську заборгованість в більшій мірі формують саме поточні зобов'язання за розрахунками з постачальниками. Для ефективного управління зобов'язаннями, необхідно в цілому розуміти стан розрахунків за термінами і умовами погашення таких зобов'язань. Для цього нами пропонується здійснити

деталізацію рахунку 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», а саме аналітичний облік здійснювати за заборгованістю відстроченою, простроченою, з оплатою в майбутньому періоді.

Досить важливим етапом в організації бухгалтерського обліку є забезпечення вільного доступу бухгалтерської служби до первинних документів.

Адже, це найперший етап для введення господарських операцій у межах діяльності підприємства. Від правильності даних перенесених з первинних документів у реєстри обліку мовою бухгалтерів, залежить подальші операції на підприємстві. Одним із заходів покращення обліку є запровадження графіку документообігу.

Ведення автоматизованого обліку за допомогою програмних забезпечень як «Бухгалтерія 2.0» та «М.е.doc», також Клієнт-Банк, значно спрощує роботу бухгалтерського відділу, і рекомендується при оптимізації кредиторської заборгованості.

Нами було з'ясовано, що на досліджуваному підприємстві відсутній графік документообігу, що перешкоджає організованій і структурованій роботі у відділі бухгалтерії. Тому ми рекомендуємо запровадити графік документообігу у вигляді таблиці зі складання, оформлення та опрацювання документів, виконуваних кожним підрозділом підприємства

РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

3.1. Процедури контролю стану кредиторської заборгованості

Для створення оптимальних умов функціонування усіх ділянок на підприємстві, необхідно оперувати достовірною інформацією про його фінансовий стан, зокрема кредиторську заборгованість.

Внутрішній контроль — це політика та процедура бізнес-організації, спрямована на запобігання, виявлення та виправлення основних помилок і відхилень, які впливають на показники фінансової звітності. При цьому лише управлінський персонал несе відповідальність за створення системи внутрішнього контролю, заснованої на концепції контролю та його ефективності[7].

На стан розрахунків з контрагентами значний вплив має система внутрішнього контролю. На досліджуваному підприємстві ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» не здійснювалось аудиторської перевірки чи внутрішнього контролю незалежним аудитором. Проте, постійно здійснюється самостійний контроль у середині підприємства. Відповідальність на здійснення контролю покладено на помічника керівника. Проте, кожен працівник у межах своїх функціональних обов'язків, також виконує контрольні функції. Організаційна структура ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» не відрізняється своїми розмірами, проте адміністративний та господарський відділи тісно взаємодіють між собою в межах компанії, та з бухгалтерським відділом - поза її межами.

Процес контролю здійснюється за допомогою прийомів перевірки, співставлення[26]. Джерелами інформації внутрішнього контролю зобов'язань у частині нормативно-правового забезпечення складаються з:

1) Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті

затверджена Постановою НБУ 21.01.04 № 22 зареєстрована в Міністерстві юстиції України 29.03.04 № 377/8976,

2) П(С)БО 11 «Зобов'язання» затверджений наказом МСФУ від 31.01.2000 р. № 20 та інших законодавчих актів стосовно регулювання розрахунків за їх видами. [75]

Система контролю на підприємстві визначається самостійно і може відрізнитись від системи контролю на іншому підприємстві. На її складові будуть впливати: розмір суб'єкта господарювання, цілі контролю, вид діяльності. На рисунку 3.1 розглянемо основні цілі контролю розрахунків з кредиторами на ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС».

Достовірність інформації підтверджується даними, фактично перевіреними та зіставленими з даними бухгалтерського обліку (первинні документи, звіти, інвентаризаційні матеріали, тощо). Також важливо перевірити, чи не є отримані документи підробленими, тобто звернути увагу на їх обов'язкові реквізити, їх реальність і достовірність [78].

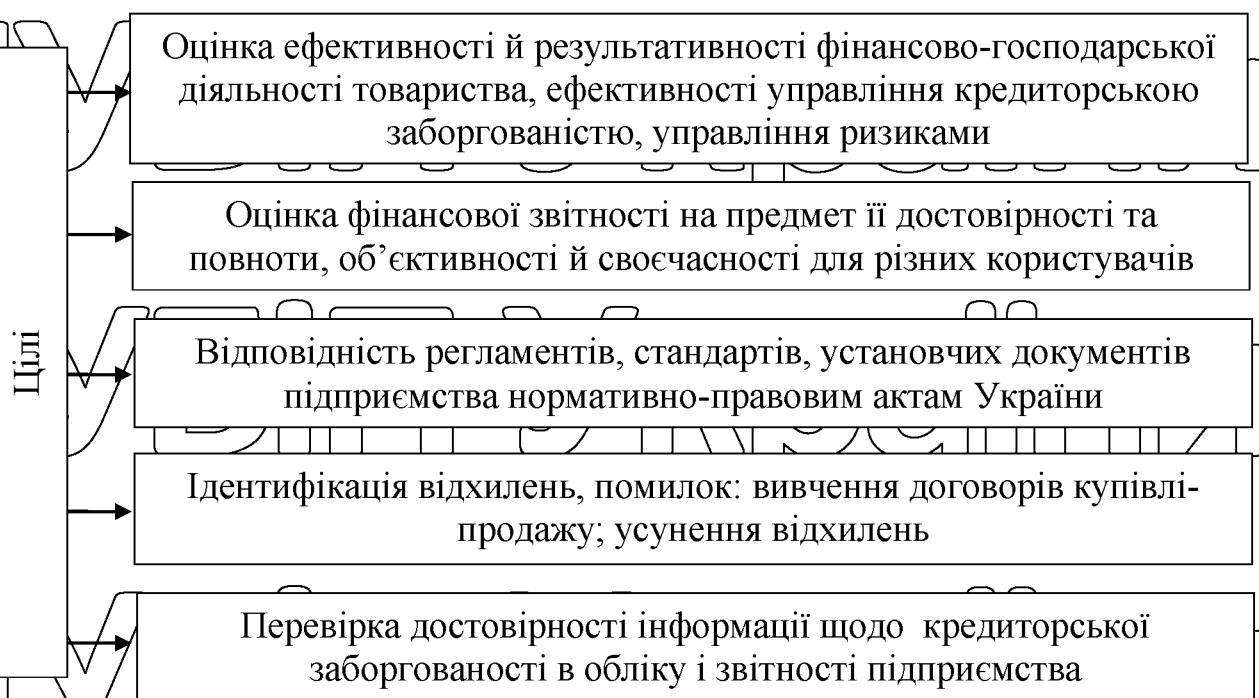

Рис.3.1. Основні цілі контролю розрахунків з кредиторами

Достовірність інформації підтверджується даними, фактично перевіреними та зіставленими з даними бухгалтерського обліку (первинні документи, звіти, інвентаризаційні матеріали, тощо). Також важливо перевірити,

чи не є отримані документи підробленими, тобто звернути увагу на їх обов'язкові реквізити, їх реальність і достовірність[78].

Внутрішній контроль потрібен не лише для того аби віднайти фальсифікацію даних, або ж впіймати когось, наприклад, на злочинстві, а й для того, щоб попередити виникнення помилок при складанні фінансової звітності.

Досить часто на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» бувають випадки, коли на документах не чітко проставлені печатки, або ж відсутні підписи чи не відповідають суми, здійснені помилки при заповненні маршрутних листів або ж у довіреностях, це спричиняє певні труднощі у веденні обліку.

Внутрішній контроль в межах підприємства кредиторської заборгованості на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» здійснюється у таких напрямках (рис.3.2):

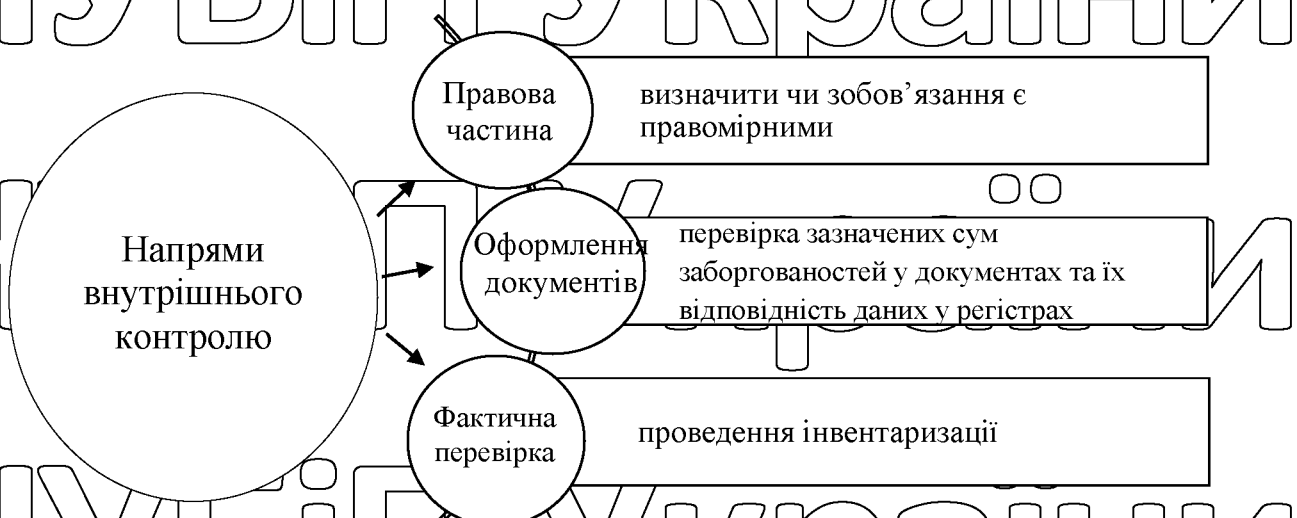

Рис. 3.2. Напрями внутрішнього контролю кредиторської заборгованості на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС»

Перевірка документальної частини включає в себе процес вивчення взаєморозрахунків з постачальниками та іншими кредиторами, наявність непогашеної заборгованості, дати і причини їх виникнення, ну і звісно, перевірки підлягають внесені суми у відповідних статтях балансу[35].

На ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», як зазначалось вище, організацію контролю та його безпосереднє виконання здійснює помічник керівника і в деякій мірі кожен працівник. В свою чергу, помічник керівника здійснює запит до відділу

бухгалтерії у ТОВ «ОБЛІК-ПЛЮС» про здійснення інвентаризації та отримання актів звірок з усіма контрагентами по розрахунках.

Спеціальної комісії, яка б займалась внутрішнім контролем чи внутрішнім аудитом немає, внутрішнього аудитора чи ревізійної комісії теж не наймали.

Керівник підприємства пояснює це тим, що він самостійно керує усіма процесами, і не делегував важливі функції менеджерам, бізнес є родинним, тому потреби у перевірці не було. З нашої ж сторони, ми закликали до звернення у службу ревізійного контролю хоча б раз на рік, тому що внутрішня перевірка

дозволяє виявити та організувати економію ресурсів, скорочення витрат і підвищення конкурентоспроможності товарів, продукції та послуг. Розглянемо,

чи дійсно необхідно наймати внутрішнього аудитора на ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС», вивчивши чи відповідає підприємство об'єктивним факторам у наймі внутрішнього контролера (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Оцінка відповідності підприємства факторам створення посади внутрішнього аудитора

	Фактор	Стан
1.	Створення асоціацій, акціонерних товариств, дочірніх підприємств тощо	Не відповідає
2.	Розширення видів діяльності та можливість їх кооперації	Не відповідає
3.	Віддаленість окремих відділів підприємства	Відповідає
4.	Необхідність отримання керівництвом об'єктивної інформації	Відповідає
5.	Незалежна оцінки роботи менеджерів усіх рівнів управління	Не відповідає
6.	Підвищення довіри користувачів фінансової звітності	Відповідає
7.	Загроза банкрутства	Не відповідає

Тобто, таблиця підтверджує, що створювати відділ внутрішнього контролю на підприємстві є недоцільно. Достатньо раз на рік організувати внутрішньогосподарські перевірки незалежними аудиторами. На нашу думку,

контрольні функції стану здійснених розрахунків на мікро і малих підприємствах, цілком може реалізуватись бухгалтером або управлінським персоналом.

Вивчаючи практику незалежного аудитора, пропонуємо до використання основних процедур контролю[46] контрагентів ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» наведено у таблиці 3.2.

Вивчаючи практику незалежного аудитора, пропонуємо до використання основних процедур контролю[46] контрагентів ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» наведено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Перелік основних контрольних процедур контролю кредиторської заборгованості

Напрями контролю	Процедури контролю
Перевірка наявності, оцінка якості та реєстрація договорів купівлі-продажу	Формальна перевірка, опитування, анкетування
Звірка сальдо на кінець періоду основі облікових даних синтетичних та аналітичних рахунків	Зустрічна звірка, арифметична перевірка, анкетування
Достатність та реальність відображення здійснених операцій	Зустрічна, арифметична перевірка
Використання коштів, отриманих від дебіторів	Процедури по суті
Перевірка своєчасності і повноти надходження коштів від дебіторів	Процедури по суті, зустрічна звірка
Узагальнення й систематизація встановлених порушень	Аналітичні процедури, конкретизація

Нами було здійснено аналітичну процедуру контролю, таку як аналіз фінансового стану ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» за 2021 рік, результати наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Аудиторська оцінка фінансового-майнового стану підприємства

№ з/п	Показники	Формула розрахунку показника фінансового стану	2021 рік	Позитивне значення
1	2	3	4	5
1. Оцінка ліквідності товариства				
1.1	Коефіцієнт покриття	Розділ II активу балансу (рядок 1195) / розділ III пасиву балансу (рядок 1695)	1,06	> 1
1.3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Розділ II активу балансу (р.1160 + р.1165) / розділ III пасиву балансу р.1695	0,03	0,25 – 0,5
2. Оцінка фінансової незалежності (стійкості)				
2.1	Коефіцієнт платоспроможності	Розділ I пасиву балансу р. 1495 / усього по пасиву балансу р. 1900	0,06	> 0,5
2.2	Коефіцієнт фінансування	Пасив балансу (р.1595 + р.1695 + р.1700 + р.1800) / розділ I пасиву балансу р.1495	16,57	0,5 - 1
3.2	Коефіцієнт рентабельності активів	Форма 2 р. 2350 або 2355 / ((баланс р. 1300 гр. 3 + р. 1300 гр. 4) / 2)	0,01	> 0 збільшення

З таблиці бачимо, що підприємство може погасити свої поточні зобов'язання, станом на 31.12.2021 рік, лише за рахунок оборотних активів. Зробити це за допомогою грошових коштів лише 0,3% поточних зобов'язань, що не є позитивно для діяльності підприємства.

Оцінка фінансової стійкості, що була здійснена за допомогою даних форми № 1 «Баланс» та ф.№2 Звіт про фінансові (дод.В.1), вказує на велику залежність ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» від залучених коштів. Те ж саме підтверджує коефіцієнт автономії - недостатність власних ресурсів (капіталу) на погашення зобов'язань[69].

Вся зовнішня інформація, яка підлягає обліку на підприємстві, потрапляє туди у вигляді первинних документів[27]. Саме зазначені дані в первинних документах є основою відображення господарських операцій в регістрах обліку, від них залежить правдивість відображення кредиторської заборгованості. Тому найперше, на що повинні звертати при внутрішньому контролі, це порядок роботи з первинними документами, якість змісту та належне їх зберігання.

Для здійснення процедур, необхідно розуміти, де потрібно брати інформацію, та які документи зіставляти. Для виконання перевірки потрібен бути

відкритий доступ до джерел облікової інформації (рис.3.3).

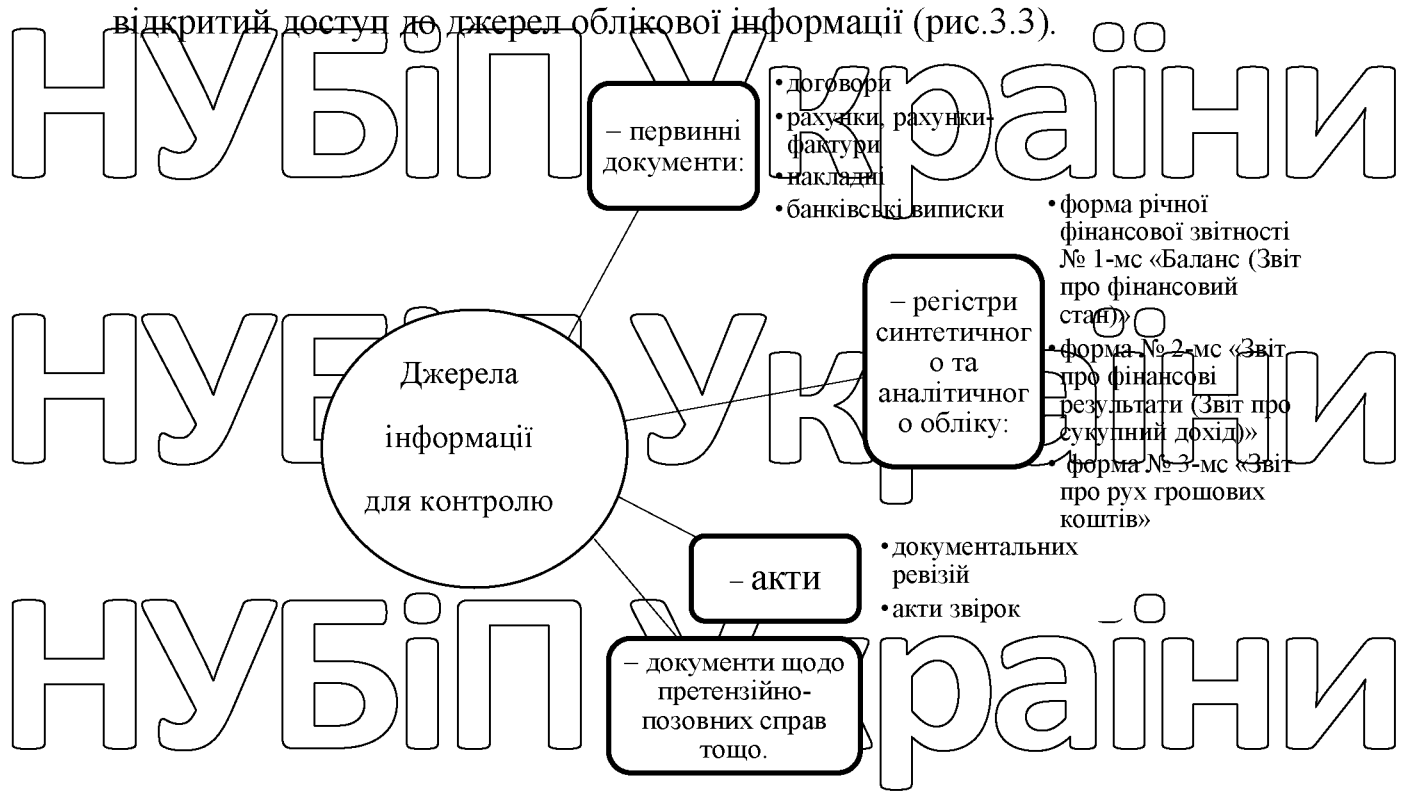

Рис.3.3. Джерела інформації

Практика показує, що розрахунки з поставачальниками і підрядниками, а також з іншими кредиторами, як правило, має динамічний характер. Це потребує систематичного моніторингу, особливо з боку ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», а потім, за його результатами та необхідності, відповідних управлінських рішень. Від змісту та якості первинного обліку кредиторської заборгованості на підприємстві залежить успіх системи обліку та контролю. Надійна та своєчасна інформація про стан заборгованості, її законність і підтвердження здійснених розрахунків є важливою для успішного управління та функціонування [11].

При виконанні контролю, неодмінно здійснюється порівняльний аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості (табл.3.40). Важливо дотриматись оптимального співвідношення, що означає незначне перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською. Таке співвідношення дозволить підприємству вчасно розраховуватись із кредиторами за рахунок одержаних коштів від дебіторів

Таблиця 3.4

Порівняльний аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості
ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», 2021 рік

Показники	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
Заборгованість за товари, роботи, послуги:	290 200	1 589 800	-	1 299 600
Заборгованість за розрахунками:				
з бюджетом	134 100	14 700	119 400	-
зі страхування	-	34 700	-	34 700
з оплати праці	-	60 200	-	60 200
Інші поточна заборгованість	2 404 200	4 083 100	-	1 678 900
Разом	2 828 500	5 782 500	119 400	2 883 600

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості на ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» за 2021 рік показав, що підприємство дотримується перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською. В цілому, різниця становить 2 764 200 грн в користь поточних зобов'язань. Підприємству не рекомендується здійснювати пошук додаткових джерел фінансування, це може негативно позначитись на фінансовій незалежності.

Важливою частиною внутрішнього контролю кредиторської заборгованості є розрахунки за податками і платежами, що обліковуються суб'єктами господарювання на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами».

Внутрішній контроль податків охоплює такі важливі питання як нагляд за дотриманням вимог податкового законодавства, виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом. Елементи дослідження при внутрішньому контролі

розрахунків з бюджетом наведено на рисунку 3.4.

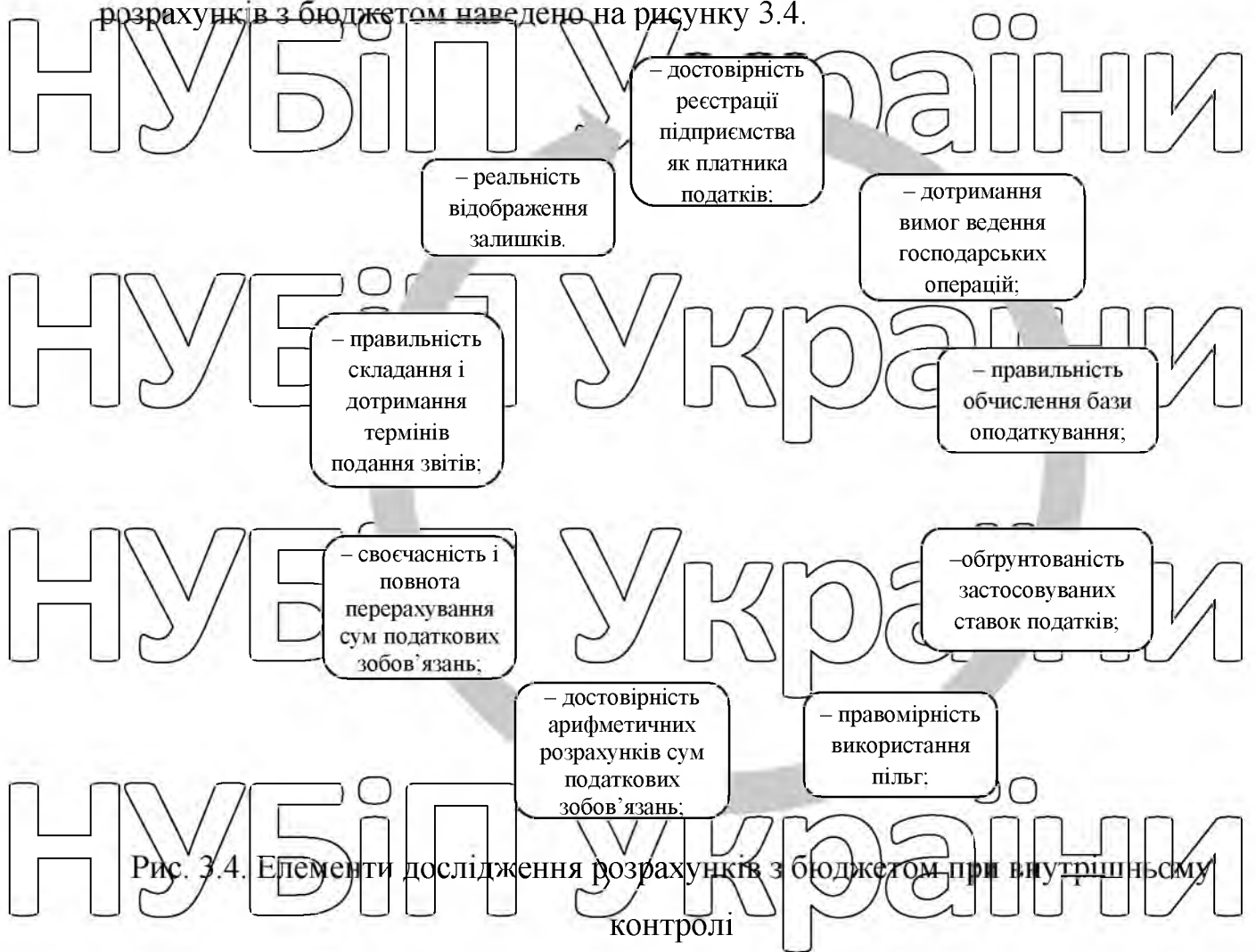

Рис. 3.4. Елементи дослідження розрахунків з бюджетом при внутрішньому контролі

Зазначений контроль здійснюється на підставі даних податкової звітності підприємства, декларації про прибуток, а також рахунків 64 «Розрахунки за податками і платежами», і доходні рахунки: 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційний дохід», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи», 76 «Страхові платежі». Основним нормативним документом є Податковий кодекс України.

3.2. Внутрішній контроль кредиторської заборгованості в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

В умовах фінансово-економічної кризи обґрунтованість та дієвість управлінських рішень залежить від внутрішнього контролю, який виконує роль спеціального механізму «спостереження» на підприємстві. Основним завданням

внутрішнього контролю виступає здійснення певних процедур для зменшення ризиків[33]. Суб'єкти господарювання до ризиків відносять:

- ризик неплатоспроможності
- ризик розповсюдження конфіденційних даних;
- ризик банкрутства[30].

Кожен власник бізнесу хвилюється не лише за рівень прибутків, а й фінансовий стан, що забезпечує стабільний захист його пріоритетних фінансових інтересів від реальних і потенційних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру[45]. Тобто мова йдеться про забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Внутрішній контроль вважається ефективним, якщо він забезпечує своєчасне погашення договірних зобов'язань. Це допомагає компанії уникнути фінансових санкцій. Окрім матеріальної вигоди, ефективний контроль сприяє створенню позитивного іміджу компанії в бізнес-середовищі, що підвищує довіру до суб'єкта господарювання та збільшує ймовірність укладення контрактів на умовах більш вигідних[31].

Дієвість управління залежить від регулярного моніторингу та аналізу боргів та їх впливу на фінансовий стан компанії. Необхідною умовою є визначення оптимального розміру кредиторської заборгованості, який не перешкоджає руху фінансових ресурсів і не створює перешкоду процесу купівлі та розрахунків з іншими контрагентами[45]. Також визначення найбільш вигідного співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості.

Ідеально, коли період обороту дебіторської заборгованості менший, ніж кредиторської, що дозволяє розраховуватись з кредиторами коштами, отриманих від дебіторів[23].

Зростання видів загроз та небезпек, також зростання рівня невизначеності економічного середовища та результатів діяльності, зокрема в Україні, зумовлює

особливого сприяння забезпечення фінансово-економічної безпеки. У період фінансово-економічної кризи, основною ціллю будь-якого підприємства є недопущення банкрутства. З цією ціллю і долучають незалежну

перевірку фінансового стану підприємства, аби намагались завадити російським силам здійснити вплив на слабкі місця у компанії. Внутрішній контроль повинен вказати визначити ці місця, а керівництво прийняти певні рішення.

Досліджуване підприємство уже має загрозу неплатоспроможності, період воєнних дій на території України може призвести до найближчого закриття. Зважаючи на те, що показники досить ризикові для майбутнього підприємства, слід проаналізувати можливість банкрутства підприємства за допомогою моделі Р. Таффлера, розрахунок якої проводять на основі даних по поточних зобов'язань (табл. 3.5).

Таблиця 3.5
Визначення рівня загрози банкрутства (модель Р. Таффлера)

Показники	Код рядка	2020 р.	2021 р.
1	2	3	4
Всього оборотних активів	1195	3 120	4 694
Власний капітал	1495	316	397
Валюта балансу	1300	4 272	6 980
Чистий дохід від реалізації товарів, послуг	2000	18025	14 561
Кредити банків	1600	146	800
Поточні зобов'язання	1695	3 957	6 583
відношення доходів від реалізації продукції до короткострокових зобов'язань	K1	4,56	2,21
відношення оборотних активів до зобов'язань	K2	0,79	0,71
відношення короткострокових зобов'язань до всіх активів	K3	0,93	0,94
відношення власного капіталу до позичкового капіталу	K4	2,16	0,50
Ступінь можливості банкрутства (загальна модель)	Z	3,03	1,51

Основна формула розрахунку за моделлю Р. Таффлера виглядає наступним чином:

$$Z = 0,53 \times K_1 + 0,13 \times K_2 + 0,18 \times K_3 + 0,16 \times K_4, \quad (1)$$

де розрахунок $K_{1,2,3,4}$ описано в таблиці вище (табл.3.3).

Якщо значення $Z < 0,2$ – ймовірність банкрутства досить висока, $0,2 < Z < 0,3$ – можливе банкрутство; $Z > 0,3$ – ймовірність банкрутства низька.

Варто зазначити, що при значення показника $Z < 0,2$ – ймовірність банкрутства досить висока, при $0,2 < Z < 0,3$ – протягом наступних двох років можливе банкрутство, і низька – при $Z > 0,3$ [23].

Отже, відповідно до проведених розрахунків ймовірність банкрутства є низькою. Проте, у 2021 році підприємство стало до загрози банкрутства ближче, порівняно з 2020 роком.

Чистий оборотний капітал станом на 31.12.2020 року становить -1861,2 тис. грн. Даний показник визначає спроможність товариства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність, у нашому випадку значення від'ємне, що свідчить про нездатність підприємства вчасно погасити короткострокові зобов'язання.

Функція внутрішнього контролю в таких умовах спрямована на підготовку підприємства до гнучкого та швидкого реагування, що дозволить адаптуватись і функціонувати далі.

Завдання фінансово-економічної безпеки полягають в наступному (рис.3.5):

Рис. 3.5. Завдання фінансово-економічної безпеки

З рисунку бачимо, що завдання фінансово-економічної безпеки цілком подібні із завданням внутрішнього контролю. Отже, мета у них одна – забезпечити нормальне функціонування підприємства, навіть умовах нестабільності.

Внутрішній контроль кредиторської заборгованості в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства відіграє важливу роль у діяльності підприємства. Адже, процес контролю спрямований на попередження виникненню нестабільного фінансового положення підприємства.

НУБІП УКРАЇНИ

Для забезпечення фінансової безпеки та стабільності в умовах фінансово-економічної кризи, управлінський персонал повинен здійснити ряд завдань (рис.3.6):

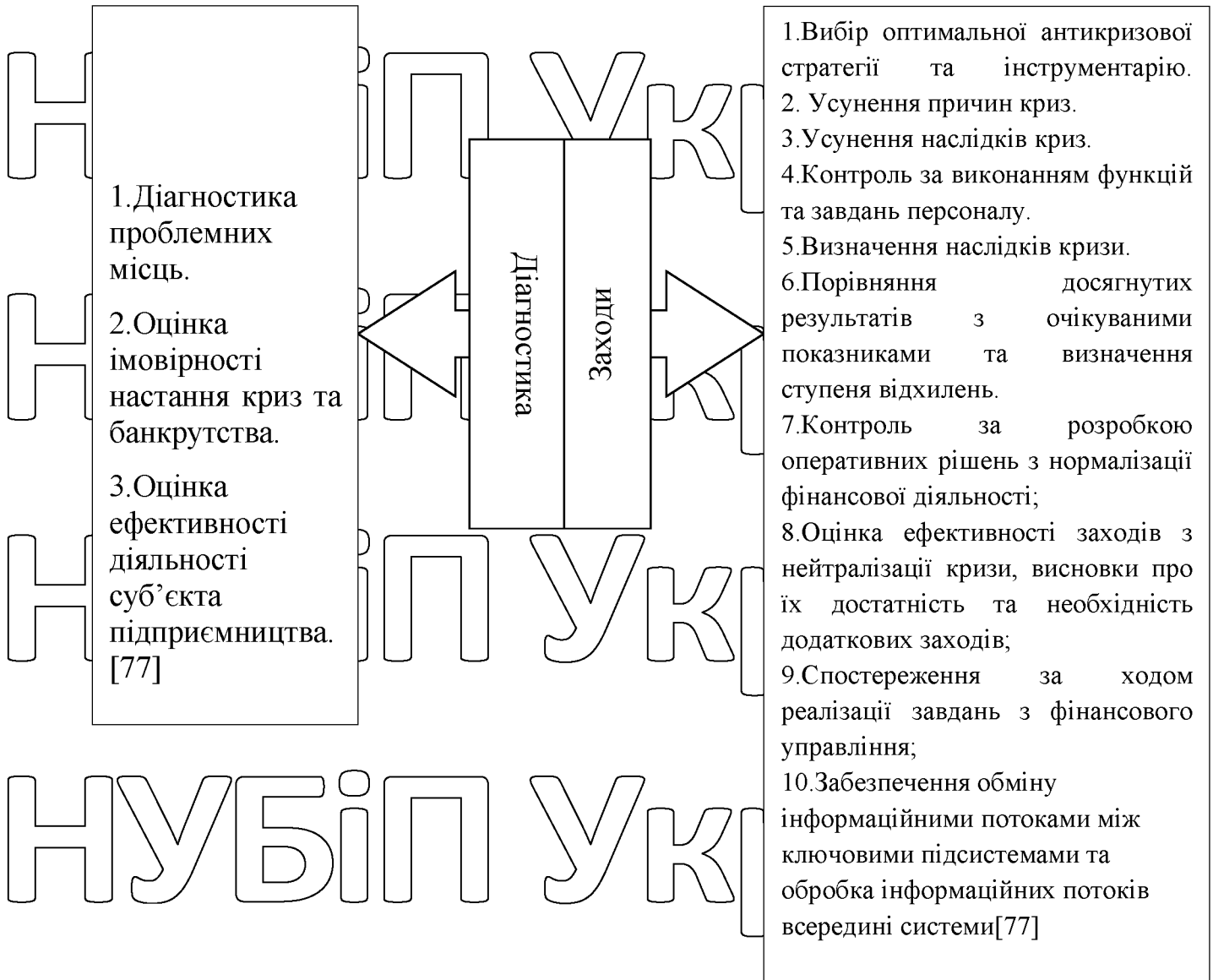

Рис.3.6. Перелік завдань при управлінні економічною безпекою

Отже, як бачимо сукупність завдань поставлених перед управлінським персоналом задля забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємництва є достатньо широкою, і відповідає швидше завданням фінансово – економічної безпеки в цілому.

НУБІП УКРАЇНИ

3.3. Узагальнення результатів внутрішнього контролю для прийняття управлінських рішень в умовах фінансово-економічної кризи.

Внутрішній контроль є формою внутрішнього фінансового контролю господарської організації, частиною корпоративного управління.

В сучасних умовах ефективність системи внутрішнього контролю значною мірою залежить від внутрішнього контролю підприємства. Тому якість отриманих даних про результат внутрішнього контролю має прямий вплив на опанування інформації та прийняття ефективних рішень управлінським персоналом підприємства.

Підсумковими документами роботи, яку проводять співробітники відділу внутрішнього аудиту, є звіти, виписки та довідки [26]. Керівництво підприємства розглядає висновки та рекомендації та оформляє їх у відповідному порядку або в інших документах, що підтверджують схвалення виконаних робіт.

Адміністрація розробляє заходи щодо усунення виявлених порушень.

Завершальним офіційним документом є звіт. Документ, який складається за результатами внутрішнього контролю та містить інформацію про хід внутрішнього аудиту, стан системи внутрішнього контролю та висновки. Цей звіт містить рекомендації щодо покращення діяльності бізнес-підрозділів на основі характеру виявлених проблем [17].

Для оцінки роботи внутрішніх контролерів, підприємство може раз на рік, або раз на три роки наймати зовнішніх незалежних аудиторів. МСА 610

«Використання роботи внутрішніх аудиторів» надають рекомендації зовнішнім аудиторам для оцінки та прийняття рішення результатів внутрішнього контролю, а саме аудиторі рекомендують визначити доцільність і достатність роботи внутрішніх аудиторів для цілей аудиту професійну компетентність внутрішніх аудиторів та їх об'єктивність, , а також ризик суттєвого викривлення інформації бухгалтерського обліку та фінансової звітності [41].

Якщо використовується конкретна робота внутрішнього аудитора, зовнішній аудитор повинен включити аудиторську документацію до висновків.

щоб оцінити адекватність роботи внутрішнього аудитора та дії, вжиті зовнішніми аудитором в цій роботі [50].

Реалізація результатів внутрішнього контролю полягає в інформуванні керівників про недоліки, виявлені під час контролю, які є досить серйозними і які потрібно проаналізувати та застосувати певні заходи щодо їх усунення.

Контролер також повинен своєчасно повідомляти інформацію вищому керівництву з належним рівнем відповідальності:

а) у письмовій формі про будь-які значні недоліки внутрішнього контролю, про які аудитор повідомив або має намір повідомити вищому керівництву, якщо звіт аудитора, за певних обставин, не був прийнятим управлінським персоналом,

б) письмові або усні звіти про інші недоліки внутрішнього контролю, виявлені під час аудиту, які не були доведені до відома вищого керівництва іншими особами та які, на професійну думку аудитора, є достатньо значними, щоб виправдати увагу керівництва. [7]

Виправлення виявлених помилок потрібно здійснювати одразу, після їх виявлення. Особливої уваги потребують документи уже надіслані до податкових органів. Виправлення таких недоліків вимагає здійснити уточнюючі розрахунки та внести коригуючі записи на підставі бухгалтерських довідок [53]. Часто навіть самостійно виправлені помилки, пов'язані з обчисленням податків, супроводжуються штрафами (якщо такі помилки призвели до заниження податкового зобов'язання).

При перевірці податкових зобов'язань на ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» було виявлено помилки в податкових накладних (табл. 3.7). Виправлення такої помилки, а саме ПІН постачальника ТОВ «СФЕРАЛАЙН ЛТД», можна в Реєстрі треба бухгалтерським методом «сторно» у момент її виникнення. Такі коригування в Реєстрі не підстава для складання нових (уточнених) Реєстрів та подання до податкової конії Реєстрів із виправленими значеннями. Необхідно записати два рядки:

у першому — перенести зазначені дані помилкового запису, але з від’ємними сумами, у другому — внести правильний запис [55].

Таблиця 3.7

Перевірка податкового зобов’язання

Розділ I. Видані податкові накладні									
№	Податкова накладна, розрахунок-коригування до податкової накладної			Платник податку		Загальна сума поставання з ПДВ, грн.	База оподаткування, грн.	Сума ПДВ, грн.	Разом відхилень по елементу вибірки, грн.
	Дата виписки	Порядковий номер	Вид документа	Найменування	ПІН				
<i>Неправильно заповнено</i>									
1	22.05.21	44778	Податкова накладна	ТОВ «Сфералайн ЛТД»	124117256345	6018	1003	5015	
	22.05.21	44778	Податкова накладна	ТОВ «Сфералайн ЛТД»	124117256345	-6018	-1003	-5015	
	22.05.21	44778	Податкова накладна	ТОВ «Сфералайн ЛТД»	124117256845	6018	1003	5015	

Документація внутрішнього контролю складаються з двох видів документів — робочих і підсумкових. Інформація, що підтверджує висновки, викладені в аудиторському звіті, включається до робочої документації.

Підсумковий документ — звіт, створений за результатами внутрішнього контролю, який містить дані про перебіг внутрішнього контролю та його стан, стан системи, і звісно, висновок. Залежно від характеру виявлених проблем до звіту вносяться рекомендації щодо покращення функціонування компанії.

Структура звіту показана на рисунку 3.7.

НУБІП України

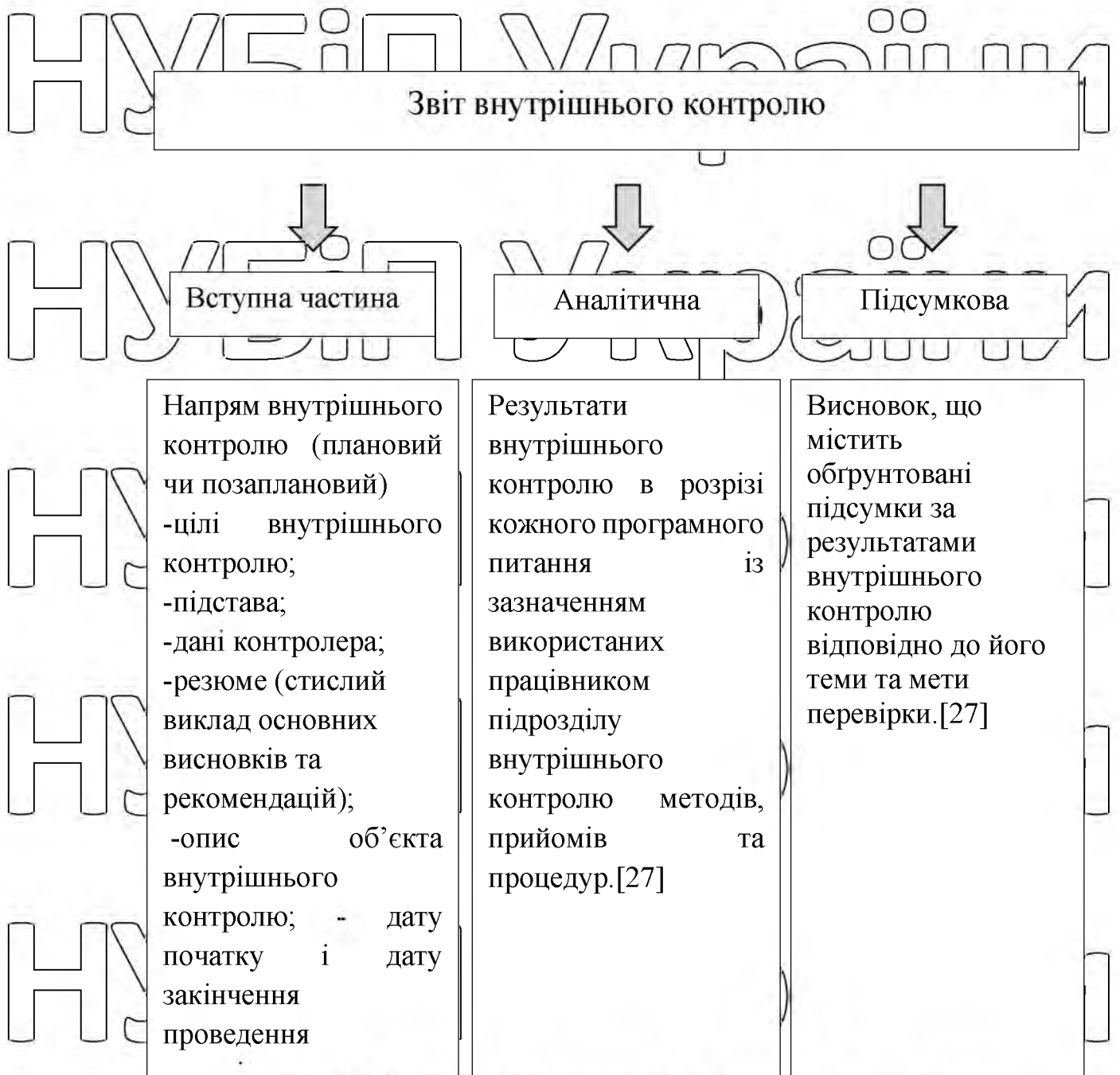

Рис.3.7. Зміст звіту проведеного внутрішнього контролю

Перш ніж зробити висновок, внутрішній аудитор остаточно оцінює обґрунтованість звинувачень і доказів. Керівник контролерської групи, або виконавець внутрішнього контролю в узгоджені терміни подає проект звіту з рекомендаціями для представлення учасникам діяльності. Звіт складається в одному примірнику і підписується керівником групи та її учасниками, якщо це

перевірки приступає саме група, або якщо це був єдиний виконавець, то підпис ставиться лише у його виконанні.

На завершення проведення внутрішнього контролю, складання письмового звіту необов'язково, якщо помилки не були досить суттєвими.

Результатом роботи може бути як підсумковий документ (аудиторський звіт), так

і зустріч з керівництвом, управлінським персоналом та іншими працівниками,

що проводиться для обговорення та виправлень помічених помилок. Формат

звіту незатверджений, може мати довільну форму. Приклад звіту наведемо в

додатку В.2.

Висновки до розділу 3

Внутрішній контроль кредиторської заборгованості потребує чіткої і

належної організації. Важлива роль в управлінні кредиторською заборгованістю

й уникненні фінансової кризи належить внутрішньому контролю. Одним із

важливих завдань є отримання переліку непогашеної кредиторської

заборгованості за строками непогашення і підтвердження її дати виникнення,

порівнюючи та аналізуючи з первинними документами.

Ефективний механізм управління зобов'язаннями зарадить досягненню

такого рівня ліквідності, що забезпечить платоспроможність і фінансову

стійкість підприємства, що допоможе здобути важливі стратегічні переваги і

забезпечити конкурентоспроможність на ринку.

Внутрішній контроль вважається ефективним, якщо він забезпечує

своєчасне погашення договірних зобов'язань. Це допомагає компанії уникнути

фінансових санкцій. Окрім матеріальної вигоди, ефективний контроль сприяє

створенню позитивного іміджу компанії в бізнес-середовищі, що підвищує

довіру до суб'єкта господарювання та збільшує ймовірність укладення

контрактів на умовах більш вигідних.

ВИСНОВКИ

Проведене нами дослідження теоретичних й практичних засад обліку і внутрішнього контролю в умовах фінансово-економічної кризи надало змогу

зробити такі висновки:

1. У магістерській кваліфікаційній роботі розкрито економічний зміст понять «розрахунки», «кредитор», «кредиторська заборгованість», «зобов'язання» та визначено взаємозв'язок між цими поняттями. Науковці, які вивчали трактування даних термінів не виносять єдине визначення, нами було узагальнено ряд висловлювань, і винесено спільне, що кредиторська заборгованість є зобов'язанням, що описує суму боргів, які потрібно виплатити іншим фізичним та юридичним особам, що виникли при розрахунках за придбані матеріально-виробничі запаси, роботи і послуги, або ж при розрахунках по заробітній платі.

2. Було з'ясовано, що класифікація короткострокових зобов'язань на підприємстві відіграє важливу роль у інформаційному забезпеченні потреб користувачів. Питання, яким чином здійснювати класифікацію є суб'єктивним, адже кожне підприємство може вносити зміни у запропоновані класифікації різних як науковців так і фахівців. Проте, класифікація у розрізі плану рахунків є найпоширеніша та зручна у практичному використанні для бухгалтерів.

3. Умови фінансово-економічної кризи змушують підприємства приділяти все більше уваги рівновазі фінансовим показникам. Великий вплив на фінансовий стан здійснює розмір кредиторської заборгованості та власного оборотного капіталу, що прямо впливають на платоспроможність підприємства. Період карантину та воєнних дій зменшив притік фінансових ресурсів, що є однією із причин залучення додаткових коштів, які потребують ефективного управління.

4. Кваліфікаційна магістерська робота була здійснена на основі матеріалів ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС», основною діяльністю якого були вантажні перевезення. Основна діяльність здійснюється за кодом економічної діяльності 49.41

Вантажний автомобільний транспорт. На підприємстві відсутній бухгалтер, облікові операції досліджуваного товариства були передані ТОВ «ОБЛІК-ПЛЮС». Обов'язки бухгалтерської групи даної агенції затверджені у договорі і полягають у повноцінному веденні бухгалтерського і фінансового обліку.

5. Проведені теоретичні й практичні дослідження підтвердили, що задля уникнення фінансово-економічної кризи від керівництва вимагається вчасного реагування на зміни в бізнес-середовищі, проявляти гнучкість та адаптацію, маневрувати коштами таким чином, аби зберігати перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською.

6. Нами було з'ясовано, що на досліджуваному підприємстві відсутній графік документообігу, що перешкоджає організованій і структурованій роботі у відділі бухгалтерії. Тому ми рекомендуємо запровадити графік документообігу у вигляді таблиці зі складання, оформлення та опрацювання документів, виконуваних кожним підрозділом підприємства.

7. Виникнення фінансової кризи на підприємстві, безумно залежить від екзогенного (зовнішнього) тиску. Проте, самі по собі макроекономічні чинники не можуть спричинити серйозне банкрутство, оскільки несприятливі економічні умови не призводять до повної стагнації та не порушують успішне функціонування окремих видів господарської діяльності. Макроекономічні фактори справді можуть мати великий негативний вплив на підприємницьку активність, але лише невелика група підприємств банкрутує та йде з ринку. Це підкреслює важливість внутрішнього контролю та здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства.

8. Аналіз звітних документів ТОВ «ВЛАДИС ТРАНС» дозволяє стверджувати, що кредиторську заборгованість в більшій мірі формують саме поточні зобов'язання за розрахунками з постачальниками. Тому оптимізація кредиторської заборгованості на підприємстві в першу чергу, зумовлює перегляд умов співпраці з постачальниками, відслідковування за термінами погашення такої заборгованості та проведення аналізу на ризиковість контрагентів

9. Результати проведеного нами дослідження на матеріалах ТОВ «ВЛАДІС ТРАНС» показали, що підприємству не загрожує банкрутство, проте є загроза неплатоспроможності, що в більшій мірі зумовлене проблемою несплати дебіторів через фінансово-економічну кризу зумовлену пандемією COVID-19.

10. Важлива роль в управлінні кредиторською заборгованістю й уникненні фінансової кризи належить внутрішньому контролю. Одним із важливих завдань є отримання переліку непогашеної кредиторської заборгованості за строками непогашення і підтвердження її дати виникнення, порівнюючи та аналізуючи з первинними документами.

11. Досліджуване товариство наразі офіційно не перебуває в процесі припинення, але на період воєнного стану не веде активну діяльність. При повному відновленні функціонування, перед підприємством постане важливе завдання віднайти рівновагу між кредитуванням зі сторони банків та витратами на операційну діяльність, до того моменту, поки доходи і дебіторська заборгованість не дозволять погасити уже отримані кредити. Не забувати аналізувати стан кредиторської заборгованості, слідкувати за термінами погашення та вчасно спланувати грошові потоки залежно від очікуваних строків виконання зобов'язань за відповідними інструментами.

12. Поточні зобов'язання займають вагомую частку у Балансі підприємства, і відображення їх у звітності є обов'язковим моментом. Нами було з'ясовано, що ТОВ «Владіс Транс» звітує як суб'єкт мале підприємство. Тобто не застосовує коригувальні різниці, не наводить даних про забезпечення.

13. Внутрішній контроль кредиторської заборгованості стає більш ефективним за рахунок конкретизації етапів його проведення, а розробка форм робочих документів суб'єкта внутрішнього контролю є досить важливою частиною перевірки, і призначена для того, аби допомогти підприємству в повній мірі оцінити процес контролю і зрозуміти його результати.

14. Ефективний механізм управління зобов'язаннями зарадить досягненню такого рівня ліквідності, що забезпечить платоспроможність і фінансову

стійкість підприємства, що допоможе здобути важливі стратегічні переваги і забезпечити конкурентоспроможність на ринку.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України